

Korištenje audiovizualne i elektroničke građe u Knjižnicama grada Zagreba u razdoblju od 2013. do 2023. godine

Giunio, Ema

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:714612>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom](#).

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-13**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI
SMJER BIBLIOTEKARSTVO
Ak. god. 2023./2024.

Ema Giunio

**Korištenje audiovizualne i elektroničke građe u
Knjižnicama grada Zagreba u razdoblju od 2013. do 2023.
godine**

Diplomski rad

Mentorica: prof. dr. sc. Ana Barbarić

Zagreb, lipanj 2024.

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem da je ovaj rad rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na istraživanjima te objavljenoj i citiranoj literaturi. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio rada nije korišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

(potpis)

Sadržaj:

1. Uvod	6
2. Audiovizualna i elektronička građa u knjižnicama	8
3. Povijest audiovizualne i elektroničke građe u knjižnicama	12
4. Digitalno doba u AVE odjelima knjižnica: izazovi i mogućnosti	15
4.1. Nabava AVE građe: korisničke potrebe i očuvanje baštine	16
4.2. Potreba za tradicionalnim oblikom AVE građe u knjižnicama	19
4.3. Video streaming servisi i knjižnice	21
4.4. Glazbeni streaming servisi i knjižnice	24
4.5. Razvoj i budućnost AVE odjela u knjižnicama	26
5. Istraživanje: analiza podataka o broju korisnika koji su posuđivali AVE građu u Knjižnicama grada Zagreba od 2013. do 2023. godine	28
5.1. Pristup i metodologija.....	28
5.2. Analiza podataka po knjižnicama i njihovim mrežama	29
5.2.1. Gradska knjižnica.....	30
5.2.2. Knjižnica Tina Ujevića i njena mreža.....	31
5.2.3. Knjižnica Dubrava i njena mreža.....	33
5.2.4. Knjižnica Medveščak i njena mreža	34
5.2.5. Knjižnica Novi Zagreb i njena mreža	35
5.2.6. Knjižnica Augusta Cesarca i njena mreža	37
5.2.7. Knjižnica Sesvete i njena mreža	38
5.2.8. Knjižnica Silvija Strahimira Kranjčevića i njena mreža.....	40
5.2.9. Gradska knjižnica Ante Kovačića.....	41
5.2.10. Bibliobusna služba	43
5.2.11. Knjižnica Marina Držića i njena mreža	44
5.2.12. Knjižnica i čitaonica Bogdana Ogrizovića	45
5.2.13. Knjižnica Vladimira Nazora i njena mreža.....	46
5.2.14. Knjižnica Marije Jurić Zagorke i Knjižnica Božidara Adžije	48

5.2.15. Analiza podataka svih Knjižnica KGZ-a zajedno.....	49
5.3. Rezultati istraživanja	50
6. Zaključak.....	54
7. Literatura.....	56
8. Popis grafikona	59
9. Popis slika	60

1. Uvod

Ovaj rad istražuje i analizira promjene u broju korisnika koji su posuđivali audiovizualnu i elektroničku građu (AVE građu) u Knjižnicama grada Zagreba u razdoblju od 2013. do 2023. godine. Dodatna pažnja usmjerena je na razlike u godinama među korisnicima, te se prati porast ili smanjenje broja korisnika koji posuđuju AVE građu unutar četiri dobne skupine.

Na eventualni pad ili porast broja korisnika mogli su utjecati razni čimbenici. O nekima od njih će se raspravljati u ovome radu, poput rastuće popularnosti video streaming i glazbenih streaming servisa, obilja sadržaja dostupnih putem interneta, te kako je pandemija Covid-19 utjecala na dolazak korisnika u knjižnice. Također će se govoriti o tome kako se, u skladu s globalnim trendovima, AVE odjeli u knjižnicama moraju prilagoditi promjenama kako bi ostali relevantni i privukli korisnike svih dobnih skupina. Rad će se baviti i problematikom nabave AVE građe s obzirom na korisničke potrebe ali i očuvanja kulturne baštine koja je temelj za očuvanje kulturnog i nacionalnog identiteta. U radu je analizirano stanje u svijetu kroz primjere iz knjižnične prakse, te su ponuđena moguća rješenja za daljnji razvoj AVE odjela u suvremenom društvu.

Digitalno doba donosi izazove, ali i prilike za knjižnice. Unatoč popularnosti digitalnih platformi, knjižnice ostaju važne za pristup staroj i vrijednoj građi. Knjižnice balansiraju između zadovoljavanja korisničkih želja i vlastite procjene potreba zajednice, održavajući raznovrsne i obrazovno relevantne zbirke.

Razvoj digitalne tehnologije značajno je utjecao na očekivanja korisnika prema lokalnim knjižnicama, koje se sada suočavaju s brojnim izazovima, posebno u vezi s posudbom AVE građe. Digitalizacija i popularnost streaming servisa usmjeravaju korisnike prema mrežnim sadržajima na zahtjev, što smanjuje potrebu za fizičkim posuđivanjem AVE građe iz knjižnica. Kako bi ostale relevantne i privukle korisnike, knjižnice moraju prilagoditi svoje usluge i način poslovanja novim tehnologijama. Ovo postavlja pitanje o potrebi zadržavanja tradicionalnih medijskih formata u knjižnicama.

U radu će se spomenuti i dosadašnji razvoj AVE odjela u onim elementima koji nam omogućuju bolje razumijevanje razvoja potreba korisnika i prilagodbe knjižničnih usluga kroz povijest.

Cilj ovog rada je kroz analizu podataka iskazanih grafikonima, istražiti trendove porasta ili pada broja korisnika koji posuđuju AVE građu, te izvući zaključke o mogućim uzrocima tih promjena. Kroz detaljnu analizu podataka, zaključci koje nudi ovaj rad istaknuti će važnost prilagodbe knjižničnih usluga kako bi se zadovoljile potrebe suvremenih korisnika, ali i osiguralo da usluge knjižnice i dalje imaju jedinstvenu vrijednost kao dio i kulturne baštine i obrazovnih resursa.

2. Audiovizualna i elektronička građa u knjižnicama

Zakon o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti iz 2019. godine u članku 3. jasno definira da audiovizualna i elektronička građa spadaju u knjižničnu građu.

“Knjižnična građa je svaki jezični, slikovni i zvučni dokument u analognom ili digitalnom obliku informacijskog, umjetničkog, obrazovnog, znanstvenog ili stručnog sadržaja, proizveden u više primjeraka i namijenjen javnosti, kao i rukopisi odnosno sva druga građa koju knjižnica posjeduje u svojem fondu i stavlja na raspolaganje korisnicima” (Zakon o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti, 2019).

Standard za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj u članku 17. koji se odnosi na knjižnični fond daje upute i smjernice vezane za sastav, organizaciju i upravljanje knjižničnim fondom.

“Narodne knjižnice u svom fondu trebaju imati didaktičke igračke i društvene igre te zvučnu, vizualnu i elektroničku građu prilagođenu potrebama svih vrsta korisnika i nabavnoj politici knjižnice.” (Standard za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj, 2021).

Prema Pravilima Knjižnica grada Zagreba u neknjižnu građu spada: *“Zvučna građa, videograđa, elektronička građa, grafička građa, sitni tisak i igračke”* (Knjižnice grada Zagreba, 2016).

Zvučna građa (CD, kasete, gramofonske ploče), vizualna građa (DVD, VHS) i elektronička građa (CD-ROM, DVD-ROM) u godišnjim izvještajima Knjižnica grada Zagreba okupljene su u rubrici audiovizualna i elektronička građa (AVE građa). Na slici 1. prikazan je Izvještaj o ostvarenom programu Knjižnica grada Zagreba za 2022. godinu u kojem je navedena nabava zvučne građe, vizualne građe i elektroničke građe, a koje su svrstane u Izvještaju u grupu Neknjižna građa. (Knjižnice grada Zagreba, 2023).

TABELA 1																
IZVJEŠTAJ O OSTVARENOM PROGRAMU ZA 2022. GODINU																
KNJIŽNICE GRADA ZAGREBA																
NABAVA	Gradska knjižnica	Božidara Adžije	M. J. Zagorke	mreža Novi Zagreb	mreža Tina Ujevića	mreža Augusta Cesarca	mreža Sesvete	mreža S. S. Kranjčevića	Dubrava	Ante Kovačića	Bibliobus na službu	mreža Vladimira Nazora	mreža Medveščak	B. Ogrizović a	mreža Marina Držića	KGZ UKUPNO
Knjige (sv.)																
kupnja	6.944	3.331	1.739	6.155	6.312	3.459	3.982	3.208	3.394	3.507	2.872	6.484	2.892	2.873	3.424	60.576
dar + o.p. + zamjena	812	298	86	773	2.165	381	331	211	111	115	13	1.709	243	671	206	8.125
otkup GU + Županija	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
otkup MKM	833	254	465	813	2.069	878	807	617	682	546	372	810	741	798	699	11.384
UKUPNO:	8.589	3.883	2.290	7.741	10.546	4.718	5.120	4.036	4.187	4.168	3.257	9.003	3.876	4.342	4.329	80.085
E-knjiga (primjerci):																956
UKUPNO:																81.041
Neknjižna građa																
- zvučna građa (CD, kasete, gramof. ploče)	1.422	0	0	202	57	60	31	19	181	16	0	0	0	2	6	1.996
- vizualna građa (DVD, VHS)	248	0	0	63	14	234	29	1	47	20	0	21	0	10	0	687
- elektronička građa (CD-ROM, DVD-ROM)	53	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	56
- igračka	0	0	0	0	0	0	0	0	0	36	0	0	16	0	0	52
- ostalo*	549	0	0	2	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	553
UKUPNO:	2.272	1	0	265	73	294	60	20	229	73	0	21	16	13	7	3.344
Knjige i neknjižna građa	10.861	3.884	2.290	8.006	10.619	5.012	5.180	4.056	4.416	4.241	3.257	9.024	3892	4.355	4.336	84.385
Periodičke publikacije																
domaći naslovi novina i časopisa																
- broj naslova	117	127	15	21	52	18	20	17	23	31	2	26	17	26	26	-
- broj primjeraka	138	148	15	73	55	30	42	30	29	34	2	100	22	29	37	784
strani naslovi novina i časopisa																
- broj naslova	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-
- broj primjeraka	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
dječje novine i časopisi																
- broj naslova	14	0	0	5	21	4	2	2	7	3	0	4	5	1	5	-
- broj primjeraka	21	0	0	12	21	6	3	4	7	3	0	16	10	1	5	109
UKUPNO:	131	127	15	26	75	22	22	19	30	34	2	30	22	27	31	-
- broj primjeraka	159	148	15	85	78	36	45	34	36	37	2	116	32	30	42	895
SVEUKUPNO**:	11.020	4.032	2.305	8.091	10.697	5.048	5.225	4.090	4.452	4.278	3.259	9.140	3924	4.385	4.378	85.280
*ostalo podrazumijeva notnu građu, grafičku građu, igračke, društvene igre, efemernu građu, kartografsku građu...																
**sveukupno predstavlja nabavu knjižnice (knjige uključujući e-knjigu, periodika i neknjižna građa)																

Slika 1. Izvještaj o ostvarenom programu Knjižnica grada Zagreba za 2022. godinu

Kako pojašnjavaju Šušnjar i Vukasović-Rogač (2020) nosači zvučnih i video zapisa često su se mijenjali zbog razvoja tehnologije.

„AV-građa nositelj je snimke zvuka i/ili slike za koju su potrebni uređaji za reprodukciju da bismo ju mogli rabiti. Brz razvoj tehnologije razlog je što su se nosači zvučnih i videozapisa često mijenjali. Medije audiovizualne i elektroničke knjižnične građe, koji su se tijekom vremena mijenjali - od analognih (LP, audiokasete, videokasete), digitalnih (audio CD, audio DVD, video DVD, Blu-ray Disc) do računalno čitljivih (CD-ROM, DVD-ROM, MP3-zvučni zapisi, MP4-audiovizualni zapisi, računalne igre za Sony PlayStation) - knjižnice i danas nabavljaju, stručno obrađuju te nude usluge njihove posudbe i uporabe. Za reprodukciju AVE-građe rabi se razna audiovizualna oprema (gramofon, CD-player, DVD-player, uređaj za reprodukciju Blu-ray Disc, 3D-televizija...), računalna oprema (stolna i prijenosna računala, tableti) i raznovrsna oprema za igranje virtualnih računalnih igara, kao na primjer Nintendo Wii, Nintendo Switch, Microsoft X-Box 360, Microsoft X-Box One, Sony PlayStation 1, 2, 3, 4 pa Sony PlayStation VR (Virtual Reality) i drugo.“ (Šušnjar, Vukasović-Rogač, 2020)

Smjernice za audiovizualnu i multimedijску građu u knjižnicama proizašle su iz dugogodišnjih savjetovanja i zajedničkog rada IFLA-inih članova i drugih stručnjaka. Objavljene su 2005. godine. One osiguravaju visoku kvalitetu usluge kroz definiranje standarda i procedura za nabavu, organizaciju i pristup građi. Smjernice također rješavaju pravna pitanja poput zaštite autorskih prava, te potiču pristup raznovrsnom sadržaju koji zadovoljava širok spektar interesa korisnika. Implementacija ovih smjernica omogućuje knjižnicama da unaprijede svoje usluge u digitalnom dobu i doprinesu kulturnom i obrazovnom bogatstvu zajednice. U svijetu u kojem se nosači zvuka i videozapisa često mijenjaju, knjižnice imaju obavezu nadopunjavati i obogaćivati svoje AVE fondove novom građom kako bi korisnicima osigurale pristup raznovrsnom medijskom sadržaju. Definicije prema smjernicama su :

„Audiovizualan - Odnosi se na sliku i/ili zvuk.

Audiovizualna građa - Svaka snimka zvuka i/ili pokretne i/ili nepokretne slike.

Multimedija - Sadrži dva ili više audiovizualnih izričaja, npr. zvuk i sliku, tekst i animiranu grafiku.

Interaktivna multimedija - Multimedija kod koje korisnik kontrolira slijed i/ili način njezina prezentiranja.

Nosači - Zvuk, pokretne ili nepokretne slike te multimedija mogu biti u analognom ili digitalnom obliku na različitim nosačima.“ (Royan, Cremer et al., 2005).

Upute za unos statističkih podataka o poslovanju narodnih knjižnica koje su objavljene na Portalu matične djelatnosti knjižnica u Republici Hrvatskoj, na ovaj način objašnjavaju pojmove vezane za audiovizualnu građu u knjižnicama, a prema kojima knjižnice sastavljaju svoje izvještaje:

„Audiovizualna građa – vrsta neknjižne građe koja se može upotrebljavati samo uz pomoć neke sprave, poput projektora, čitača/čitala, naprave za povećavanje itd. U audiovizualnu građu ubrajaju se filmovi (filmske kasete, kutije, kolutovi i petlje), mikrooblici (mikrofilmovi, mikrolistići), videosnimke (videovrpce, videokasete, videokutije i videodiskovi), vizualne projekcije (dijafilmovi, dijapozitivi, prozirnice, stereografi, mikroskopski preparati) i zvučne snimke (gramofonske ploče, kompaktni diskovi, magnetofonske vrpce, zvučne kasete i zvučne kutije)“ (Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2024).

Elektroničku građu Upute opisuju na slijedeći način:

„Elektronička knjiga – jedna ili više računalnih datoteka omeđenog sadržaja, koje su dostupne javnosti na mreži (mrežna knjiga) ili u materijalnom obliku (na CD ROM-u, DVD-u).

Elektronička zbirka – izvori u elektroničkom formatu kao dio knjižnične zbirke, bilo da su izvorno digitalni ili digitalizirani“ (Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2024).

Elektronička se građa dodatno definira i kroz objašnjenja slijedećih pojmova:

„Jedinica građe – entitet intelektualnog i/ili umjetničkog sadržaja, opipljiv ili neopipljiv, koji je temelj bibliografskog opisa, a zamišljen je, proizveden i/ili objavljen kao cjelina. Obuhvaća tekst, glazbu, nepokretne i pokretne slike, grafičku građu, karte, zvučne snimke i videosnimke, elektroničke podatke ili programe, uključujući i građu koja se objavljuje kao serijska.

Posudba – izravna transakcija posuđivanja ili dostave jedinice u ne-elektroničkom obliku (npr. knjiga) ili elektroničkog dokumenta na fizičkom nosaču (npr. CD-ROM) ili drugom uređaju (npr. čitač e-knjige) ili prijenos elektroničkog dokumenta jednom korisniku na određeno vremensko razdoblje (npr. e-knjiga). Posudbe uključuju registrirane posudbe u knjižnici (posudbe in situ).“ (Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2024).

3. Povijest audiovizualne i elektroničke građe u knjižnicama

Od prvih dana Edisonovog fonografa i Berlinerovog gramofona način na koji slušamo glazbu zauvijek se promijenio. Prije nastanka tih uređaja glazbu smo mogli čuti samo u izvedbi uživo, ali nakon izuma snimanja zvuka, glazbu je postalo moguće snimati i slušati u bilo koje vrijeme i na gotovo svakom mjestu. Ovo otkriće učinilo je snimke glazbe robom koja se može proizvoditi, prodavati i sakupljati.

Istovremeno sa masovnom proizvodnjom glazbenih sadržaja počinje i sustavno prikupljanje takve građe. Među prvima u Europi snimanjem i prikupljanjem snimljene muzike počeo se baviti Berlinski Phonogram Archiv osnovan u rujnu 1900. godine koji je samo do 1954. prikupio više od 16.000 originalnih fonogramskih valjaka snimljenih od 1893. do te godine (Koch, Wiedmann, Ziegler, 2004). Vrlo brzo u prikupljanje zvučnih zapisa, a kasnije i sve vrste glazbene građe uključile su se i knjižnice. Kao što navodi Vukasović-Rogač (2010:31-38) začetke audiovizualnog knjižničarstva treba tražiti u glazbenom knjižničarstvu iz kojeg je proizašlo i s kojim se često isprepleće.

Prema Vukasović-Rogač i Juričić (1998:11-16) početci glazbenih zbirki u narodnim knjižnicama datiraju iz prošlog stoljeća. U isto vrijeme kad se razvijalo knjižničarstvo općenito, knjižnice su počele razvijati specijalizirane kolekcije za određena tematska područja i korisničke skupine. Prvi koraci prema organiziranju glazbenih odjela možemo pratiti kroz razvoj javnih knjižnica u 19. stoljeću. U tom razdoblju, knjižnice su se počele diferencirati prema glazbenim područjima kako bi zadovoljile rastuće potrebe kulturne javnosti. Primjerice, prva javna posudbena diskoteka u Sjedinjenim Američkim Državama otvorena je 1913. godine u Saint Paulu, Minnesota, označavajući početak organiziranog pristupa posudbi zvučnih zapisa. U Europi, do otvaranja glazbenih odjela dolazi tek 20 godina kasnije. Prva javna diskoteka se otvara u Engleskoj u Middlesexu 1935. godine, a u Njemačkoj u Kölnu 1930. godine. Skandinavske zemlje ovu su novost brzo prihvatile i uključile glazbenu građu u fondove narodnih knjižnica, a nakon toga i razne druge likovne i književne sadržaje na novim medijima.

Sedamdesetih godina prošlog stoljeća, IFLA je prepoznala vrijednost zvučne i vizualne građe, a kasnije i multimedijske. Godine 1973. na Okruglom stolu o audiovizualnoj građi započeta je rasprava o tim temama. Na Okruglom stolu 1982. godine, raspravljalo se o standardima za audiovizualnu građu i opremi u narodnim knjižnicama. Godine 1996. održan je Okrugli stol o

audiovizualnoj i multimedijskoj građi, a 1999. osnovana je Sekcija za audiovizualnu i multimedijску građu (Šušnjar, Vukasović-Rogač, 2020).

Prvi značajniji korak u povijesti Hrvatskih glazbenih odjela dogodio se 60-tih godina prošlog stoljeća. Najstarija diskoteka u Hrvatskoj otvorena je 1962. u Gradskoj knjižnici u Zagrebu, koja je kasnije prerasla u današnji Glazbeni odjel Gradske knjižnice. (Vukasović-Rogač, 2007).

“U Dječjem odjelu Gradske knjižnice 1984. godine rađa se ideja o stvaranju Multimedijskog centra, danas Mediateke. Njezin fond od 9250 jedinica AVE-građe čine zvučna, audiovizualna i elektronička građa na različitim medijima: zvučna građa (audiokazete, CD), videomediji (Blu-ray Disc, DVD, VHS) te računalni mediji (CD-ROM, DVD-ROM, igre za Sony PlayStation). Sav fond namijenjen je posudbi, osim računalnih igara stranih nakladnika.” (Šušnjar, Vukasović-Rogač, 2020).

Knjižnični fondovi su se mijenjali kroz povijest i morali prilagođavati zbog promjena u društvu i tehnologiji. Uvođenjem novih medija koji nadopunjuju tiskanu građu, fondovi se obogaćuju i povećavaju. Knjižnice grada Zagreba su najveća mreža narodnih knjižnica u Hrvatskoj koja neprekidno nadograđuje svoje zbirke audiovizualnom i elektroničkom građom. Razvoj AVE odjela proteže se kroz višedesetljetni niz. Evo pregleda ključnih datuma kada su ti odjeli i zbirke otvarani:

“1962.: Gradska knjižnica otvara prvi Glazbeni odjel u Hrvatskoj, postavljajući temelje za buduće audiovizualne zbirke u narodnim knjižnicama.

1984.: U Dječjem odjelu Gradske knjižnice započinje razmišljanje o stvaranju Multimedijskog centra, što će kasnije rezultirati osnivanjem Mediateke.

1986.: Gradska knjižnica Ante Kovačića u Zaprešiću uspostavlja AVE-odjel, proširujući dostupnost audiovizualne građe izvan glavnog grada.

1991.: Knjižnica Ivane Brlić Mažuranić otvara svoj AV-odjel, pružajući korisnicima dodatne mogućnosti pristupa raznolikoj AV-građi.

2000.: Knjižnica Augusta Cesarca na Ravnicama formira Multimedijски centar, dodatno diversificirajući svoje zbirke i usluge.

2001.: Knjižnica Medveščak uvodi AV-zbirke, prateći trendove u digitalnom sadržaju i zabavi.

2003.: Knjižnica Tina Ujevića te Knjižnica Silvija Strahimira Kranjčevića također otvaraju svoje AV-odjele, šireći dostupnost AV-građe u različitim dijelovima grada.

2005.: Knjižnica Dugave i Knjižnica Sesvete dodaju svoje AV-odjele, nadopunjujući ponudu audiovizualnih sadržaja u lokalnim zajednicama.

2006.: Gradska knjižnica pokreće AVE-zbirku u svom Informativno-posudbenom odjelu, a Knjižnica Dubrava otvara Glazbeni odjel, dodajući nove dimenzije svojim uslugama.

2007.: Knjižnica Bogdana Ogrizovića uspostavlja Jazzoteku, donoseći specijaliziranu kolekciju američke glazbene kulture u gradsku knjižničnu ponudu.

2009.: Knjižnica Augusta Cesarca na Šubićevoj ulici otvara Odjel audiovizualne građe, prateći trendove u digitalnom sadržaju.

2010.: Knjižnice Vrapče i Gajnice također uvode svoje AV-odjele, pružajući lokalnim zajednicama bogatstvo audiovizualnih resursa.

2012.: Knjižnice Špansko-sjever i Jelkovec dodaju svoje AV-odjele, doprinoseći raznolikosti ponude u širem području grada.

2017.: Bibliobusna služba pridružuje se s AVE-zbirkom, omogućavajući pristup građi na različitim lokacijama unutar grada i županije.” (Šušnjar, Vukasović-Rogač, 2020).

Prema Izvješčaju o radu KGZ-a za 2023. godinu najveći fond AVE građe posjeduje Gradska knjižnica i to 37 121 primjerak zvučne građe (CD, kasete, gramofonske ploče), 13 207 vizualne građe (DVD, VHS) i 3 698 primjeraka elektroničke građe (CD-ROM, DVD-ROM). Najviše AVE građe nalazi se na Glazbenom odjelu i u Medioteci Gradske knjižnice (Knjižnice grada Zagreba, 2024).

„Medioteka je zbirka zvučne, audiovizualne i elektroničke građe koja se nalazi na Odjelu za djecu i mladež Gradske knjižnice. Nasljednica je nekadašnjeg Audiovizualnog centra osnovanog 1984. godine, prve i najstarije sustavno organizirane zbirke novih medija u Hrvatskoj, a postoji i djeluje od 1996. godine.“ (Knjižnice grada Zagreba, n.d.)

4. Digitalno doba u AVE odjelima knjižnica: izazovi i mogućnosti

U današnjem dobu brze tehnološke transformacije, knjižnice se suočavaju s izazovima i istovremeno imaju priliku iskoristiti potencijal tehnoloških promjena, kako bi unaprijedile svoje usluge i proširile svoj utjecaj. Mogućnosti digitalne pohrane, obrade i prijenosa informacija, promijenila je način na koji im ljudi pristupaju, te je donijela sa sobom brojne promjene i izazove koji zahtijevaju prilagodbu i inovacije.

Jedan od ključnih izazova s kojim se knjižnice suočavaju u digitalno doba jest prilagođavanje promjenama potreba korisnika. Tradicionalni modeli posudbe tiskanih medija sada su nadomješteni digitalnim sadržajem koji je dostupan putem interneta i mobilnih uređaja. Korisnici očekuju brz i jednostavan pristup informacijama kao i mogućnost korištenja resursa iz udobnosti vlastitog doma. Knjižnice su stoga morale transformirati i prilagoditi svoje usluge tim zahtjevima uvođenjem posudbe e-knjiga, zvučnih knjiga i drugih elektroničkih formata, kako bi zadovoljile potrebe modernih korisnika.

Sa razvojem digitalne tehnologije, korisnici sada očekuju više od svojih lokalnih knjižnica. Digitalne kolekcije omogućuju knjižnicama da pruže pristup informacijama i zabavnim sadržajima uključujući zvučne knjige, filmove i glazbu u raznim digitalnim formatima. Ove promjene nisu samo odgovor na tehnološki napredak, već i na promjene u navikama korisnika koji sve više preferiraju digitalne i digitalizirane sadržaje.

Digitalni formati donose mnoge prednosti kao što su praktičnost, brzina pristupa i lakoća arhiviranja, ali potreba za fizičkim medijima u knjižnicama i dalje postoji iako njihova popularnost pada usporedno s razvojem digitalnih tehnologija. Među razlozima zašto su fizički mediji i dalje važni svakako je što omogućuju knjižnicama da diversificiraju svoju ponudu i zadovolje širok spektar interesa i potreba korisnika.

Iako digitalni formati donose mnoge prednosti kao što su praktičnost, brzina pristupa i lakoća arhiviranja, fizički medijski formati i dalje imaju svoje mjesto u knjižnicama zbog svoje jedinstvene vrijednosti i sposobnosti da zadovolje različite korisničke potrebe i preferencije.

Nove tehnologije postavljaju brojne izazove pred knjižnice, posebno u vezi s posudbom AVE građe. Digitalizacija i streaming servisi sve više privlače korisnike prema mrežnim sadržajima na zahtjev, što smanjuje potrebu za fizičkim posuđivanjem takve građe iz knjižnica. Knjižnice

su primorane prilagoditi se novim izazovima da bi mogle ostati konkurentne i zadržati korisnike.

4.1. Nabava AVE građe: korisničke potrebe i očuvanje baštine

AVE građa pruža korisnicima važne informacije koje treba sačuvati za buduće generacije. Održavanje AVE građe u knjižnicama je ključno radi obogaćivanja kulturne baštine, očuvanja povijesti i društvenih jednakosti. Ti materijali često sadrže vrijedne kulturne artefakte, znanstvena istraživanja, umjetnička djela i druge oblike znanja koji imaju veliku edukacijsku i istraživačku vrijednost.

Prema smjernicama IFLA-e, nabava i pristup AVE građi smatra se obvezom svih knjižnica. Odjeli s AVE građom iznimno su važni u narodnim knjižnicama, posebice za djecu i mlade, ali i za korisnike s posebnim potrebama (Koontz, Gubbin, 2011). AVE građa u knjižnicama pruža važnu podršku različitim vrstama korisnika. Ona može pomoći studentima i učenicima tako što im omogućava pristup bogatom izboru audiovizualnih materijala koji doprinose boljem razumijevanju složenih tema i pojmova. Također, podržava obrazovne ustanove pružajući resurse koji potiču raznolike stilove učenja i obogaćuju nastavne strategije. Osobama s invaliditetom osigurano je korištenje AVE građe korištenjem različitih tehnologija, kao što su audio knjige, filmovi s titlovima i drugo, te se njima na taj način olakšava dostupnost tih sadržaja.

Nabavna politika knjižnica treba biti usmjerena na osiguranje raznovrsnih, kvalitetnih i aktualnih materijala koji ne prate samo potrebe korisnika, već i naglašavaju kulturni značaj. Bitno je pratiti suvremene trendove i tehnologije te osigurati financijsku održivost kroz prilagodljive strategije, ali i obraćati pažnju na podršku kulturnom obrazovanju i promicanju kulturne baštine.

„Zbirke narodnih knjižnica trebaju obuhvaćati sve vrste nositelja informacijskih sadržaja. Mnogi formati i mediji zastarijevaju i česte su promjene. Građa obuhvaćena tim zbirka i tehnologija koja ju prati svakodnevno se unapređuje. Ona treba odražavati tekuća kretanja i društveni razvitak te biti pamćenjem ljudskih stremljenja i mašte. Zbog svega navedenog, nabavna politika AVME građe u narodnim knjižnicama mora biti specifična, predviđajuća i vrlo oprezna. Visoka kvaliteta i primjerenost građe

mjesnim potrebama i uvjetima od temeljne su važnosti.“ (Cej, Grašić Kvesić, Silić, 2013).

Audiovizualni i elektronički mediji su važni u knjižnici jer obogaćuju ponudu sadržaja, nadopunjuju klasične knjige i tiskane materijale, te omogućuju korisnicima pristup različitim oblicima znanja i umjetnosti putem slika, zvuka i videa.

„Audiovizualni mediji dio su našeg kulturnog naslijeđa i sadrže golemu količinu informacija koje treba sačuvati za buduću uporabu. Raznolikost medija u društvu treba se odražavati u uslugama što ih knjižnice nude svojim korisnicima.“ (Royan, Cremer et al., 2005).

Razumijevanje korisničkih potreba omogućuje knjižnicama da prilagode svoju ponudu AVE građe kako bi odgovarala interesima i zahtjevima korisnika. Ovo uključuje raznolikost sadržaja, pristupačnost različitim medijskim formatima, kao i osiguranje relevantnih i aktualnih naslova. Stoga, pažljivo praćenje korisničkih potreba i povratnih informacija ključno je za uspješno upravljanje AVE odjelima u knjižnicama.

Prema Baker i Ellis (2020:458), bliska suradnja s korisnicima trebala bi biti temelj svakog razvoja kako bi se razumjeli njihovi obrasci ponašanja i potrebe. S obzirom na sve veću ulogu tehnologije u pristupu i pretraživanju knjižničnih resursa, korisnici mogu predložiti najbolje načine za prikaz i dohvaćanje tih resursa te preporučiti odgovarajuće uređaje za pristup digitalnim zbirkama. Oni također mogu identificirati prioritete za nabavu i pružiti preporuke i komentare za druge korisnike.

Međutim, nije samo zadovoljenje korisničkih potreba jedini cilj AVE odjela u knjižnicama. Oni imaju širu društvenu ulogu koja uključuje očuvanje kulturnog naslijeđa, podršku u obrazovanju i istraživanju, te promicanje slobodnog pristupa informacijama. AVE odjeli u knjižnicama također imaju odgovornost prema široj zajednici i društvu u cjelini. Oni trebaju promicati demokratske vrijednosti, poticati raznolikost, podržavati slobodu govora, te pružiti prostor za dijalog i razmjenu ideja. Stoga, osim korisničkih potreba, knjižnice trebaju uzeti u obzir i šire društvene i kulturne kontekste.

„Knjižnica je informacijski navigator za ljude koji traže pristup novim medijima, osiguravajući im pouzdane informacije. Audiovizualnu građu ne smije se smatrati dodatnom luksuznom građom, nego nužnom komponentom jedinstvene knjižnične usluge. Budući da se bave raznolikom građom, uključujući tiskanu, audiovizualnu,

elektroničku (uključujući internet) i multimedijску, knjižnice se nalaze u hibridnoj situaciji. Knjižničari moraju biti svjesni mogućnosti audiovizualnih i multimedijških formata kao izvora građe i uključiti ih u svoje zbirke. Opseg audiovizualne i multimedijške građe koju knjižnica nabavlja mora, kao i u slučaju tiskane građe, ovisiti o potrebama njenih korisnika, opsegu njenih aktivnosti i specifičnim zadaćama, na primjer u području formalnog obrazovanja, kada je odgovorna za pružanje knjižničnih usluga školama.“ (Royan, Cremer et al., 2005).

Da bi se naglasila važnost AVE građe kao dijela kulturne baštine i potreba za njenim očuvanjem, 27. listopada je proglašen Svjetskim danom audiovizualnog nasljeđa. UNESCO (Organizacija Ujedinjenih naroda za obrazovanje, znanost i kulturu) odredio je ovaj dan 2005. godine kako bi se podigla svijest o značaju i rizicima očuvanja zvučnih i audiovizualnih dokumenata, poput filmova, zvučnih i video zapisa, radijskih i televizijskih programa. Događaji se organiziraju u mnogim zemljama od strane nacionalnih i regionalnih arhiva zvuka i filma, muzeja i knjižnica kako bi se obilježio ovaj dan. (UNESCO, 2023).

“Tijekom proteklih nešto više od sto godina, sve veća količina informacija kako za dokumentacijsku svrhu, tako i u svrhu zabave proizvedena je na čitavom nizu audiovizualnih i elektroničkih formata. Razmjeri su odista veličanstveni: ukupno vrijeme svih materijala koji su do danas snimljeni iznosi otprilike nekoliko stotina milijuna sati, a očekuje se da će i dalje rasti. Audiovizualni mediji su danas nezamjenjiv dio naše kulturne baštine, a sadrže ogromne količine informacija o svim aspektima modernog svijeta... Knjižničari i drugi stručnjaci s područja audiovizualne građe već dulji niz godina svjesni su snažne potrebe za financiranjem i političkim angažmanom koji bi omogućili očuvanje audiovizualnog nasljeđa. Za razliku od građevina i prirodne baštine, propadanje ove vrste nasljeđa nije primjetno običnom pučanstvu. Iz tog razloga, posljednjih par godina pokrenut je čitav niz inicijativa za podizanje svijesti o krhkosti AV građe.” (Royan, 2007:17-22).

AVE odjeli u knjižnicama se suočavaju s izazovom balansiranja između zadovoljavanja želja korisnika i vlastite procjene potreba. Nabava građe prema željama korisnika omogućava knjižnicama da budu uslužnije i da direktno odgovore na specifične interese i zahtjeve svoje publike. Time se korisnicima pruža osjećaj da su njihove potrebe prepoznate i ispunjene, što može povećati zadovoljstvo i lojalnost prema knjižnici. S druge strane, knjižnice imaju ulogu i u procjeni potreba svoje zajednice te u nabavi građe koja se smatra važnom ili obrazovno

vrijednom, čak i ako trenutno nije izričito tražena od strane korisnika. Ovo uključuje održavanje raznovrsne i obrazovno relevantne zbirke. Optimalan pristup bio bi usklađivanje obje strategije, što omogućuje knjižnici da ostane vjerna svojoj misiji pružanja obrazovnih i kulturnih resursa, dok istovremeno aktivno sluša i odgovara na potrebe i želje svojih korisnika.

„Smjernice za nabavu razrađuju niz važnih elemenata na kojima temeljimo izgradnju zbirke. Ciljevi nabavljanja AV-građe, odgovornost za nabavu, izvori za odabir građe, kriteriji odabira, preduvjeti za nabavu, broj primjeraka, rokovi posudbe, plan nabave, vrednovanje uspješnosti nabave, sadržaj, postupanje s darovima itd. samo su neke od njih. Među najvažnijim su elementima smjernica kriteriji za nabavu kojima definiramo sadržajnu osnovu cjelokupnog fonda. Knjižnice grada Zagreba izradile su Smjernice za nabavu kao interni dokument u kojem su elementi razrađeni za svaku zbirku i za svaku vrstu građe posebno.“ (Šušnjar, Vukasović-Rogač, 2020).

4.2. Potreba za tradicionalnim oblikom AVE građe u knjižnicama

U današnje vrijeme postavlja se pitanje koliko je potrebna AVE građa u knjižnicama u tradicionalnom obliku te trebaju li se i u kojoj mjeri knjižnice prilagoditi promjenama u svijetu. Prema Craneau (2021) pristupačnost ostaje ključni razlog za održavanje DVD kolekcija. U tekstu autor prenosi razgovor s voditeljicom javne knjižnice Edmonton u Alberti, Kanada, Pilar Martinez, koja naglašava da se mnogi korisnici oslanjaju isključivo na knjižnicu za posudbu DVD-a zbog nedostatka pristupa internetu ili streaming uslugama. Ovo je posebno važno za starije osobe koje često smatraju da je lakše koristiti DVD-e nego koristiti streaming platforme. Knjižnice često čuvaju u svojim spremištima starije i specifične naslove koji možda nisu dostupni na streaming uslugama. U tekstu se naglašava i popularnost Bollywood filmova među korisnicima knjižnice, koji su slabo zastupljeni na streaming uslugama, te napominje česte promjene u ponudi naslova na tržištu streaming usluga. Unatoč svim izazovima, autor smatra da će DVD-i vjerojatno ostati u knjižnicama u doglednoj budućnosti.

AVE građa nužno zahtijeva specijaliziranu tehničku opremu kako bi se mogla koristiti. Ta oprema uključuje DVD player-e, projekcijske uređaje, specifične softverske aplikacije i drugo. Također različiti digitalni formati zahtijevaju različite kompatibilne uređaje koji ih mogu čitati, što može predstavljati izazov za korisnike i knjižnice koje ne mogu pratiti najnovije tehnološke trendove. Održavanje opreme i nabava novih tehnologija predstavljaju kontinuirani financijski

izazov za knjižnice. Nadalje, dostupnost piratskih sadržaja na internetu stvara dodatnu konkurenciju knjižnicama, jer korisnici mogu ilegalno pristupiti sadržajima bez potrebe za uslugama knjižnice.

Brenda Harwood (2020) navodi izjave djelatnica knjižnice u Dundinu, Novi Zeland, da su, nakon nestanka tradicionalnih videoteka, knjižnice postale praktički jedino preostalo mjesto gdje se mogu posuditi filmovi i TV serije na DVD-u i Blu-ray-u, te glazbenom CD-u. Korisnici te knjižnice najčešće posuđuju komplete sa svim epizodama popularnih serija. Prilikom izbora naslova za svoju kolekciju, djelatnice knjižnice uzimaju u obzir ocjene i kritike filmova i serija, te jesu li ti sadržaji dostupni na streaming servisima kao Netflix i drugi.

Neki korisnici preferiraju fizičke medije poput knjiga, DVD-a ili CD-a zbog njihovog opipljivog karaktera ili kvalitete zvuka/slike koju pružaju. To može biti posebno važno za ljubitelje umjetnosti, glazbe ili filma koji cijene visoku kvalitetu reprodukcije. Fizički mediji često imaju kulturnu i kolekcionarsku vrijednost koja nadmašuje samu funkcionalnost. Očuvanje starih izdanja gramofonskih ploča ili arhiviranje filmskih klasika i dokumentaraca može biti važno za očuvanje kulturne baštine i povijesti.

U nekim područjima ili zajednicama, pristup brzom internetskoj vezi ili skupoj tehnologiji može biti ograničen. Fizički medijski formati omogućuju pristup informacijama i zabavi bez potrebe za visokotehnološkim uređajima ili stabilnom internet vezom. U nekim slučajevima, distribucija digitalnih medija može biti ograničena zbog pitanja autorskih prava ili licenciranja. Fizički mediji mogu pružiti knjižnicama fleksibilnost u ponudi sadržaja koji može biti teže dostupan digitalno.

Korisnici različitih dobnih skupina imaju različite razine digitalne pismenosti, što dodatno utječe na njihovu sposobnost korištenja novih tehnologija. Starije osobe možda nisu toliko vješte u korištenju digitalnih uređaja, dok mlađi korisnici lakše barataju novim uređajima i digitalnim formatima. Uspješnost knjižnica u suočavanju s ovim izazovima ovisi o njihovoj sposobnosti da se prilagode i da integriraju nove tehnologije u svoje usluge, istovremeno naglašavajući jedinstvene vrijednosti koje AVE građa može pružiti kao dio kulturne baštine i obrazovnih resursa.

Prema Baker i Ellis (2020:59) knjižnice trebaju predvoditi u uvođenju tehnoloških inovacija u svoje usluge kako bi privukle korisnike u svoje fizičke i virtualne prostore. Njihova budućnost

ovisi o sposobnosti prilagodbe novim stilovima učenja i tehnološkim naprecima. Iako korisnici sve češće nalaze alternativne načine za pristup resursima, knjižnice imaju priliku ponuditi jedinstvene usluge pružanjem tehnologije koja nije uobičajeno dostupna kod kuće, poput naprednih mogućnosti ispisa i skeniranja, 3D pisaa, kamera za stop-motion animaciju i slično. Knjižnice mogu postati centri digitalnog učenja potičući korisnike na stjecanje suvremenih kreativnih vještina.

Pred knjižničare se postavlja dilema jesu li se knjižnice dužne prilagođavati globalnim trendovima i u kojoj mjeri. Koncept narodne knjižnice obuhvaća pristup znanju, informacijama te cjeloživotnom učenju, nudeći svoje usluge svim članovima zajednice jednako.

„Pojam narodne knjižnice kao organizacije koja osigurava pristup znanju, informacijama, cjeloživotnom učenju i djelima mašte pomoću niza izvora i službi, a na raspolaganju je svim članovima zajednice bez obzira na njihovu rasu, nacionalnost, dob, spol, religiju, jezik, invaliditet, ekonomski i radni status te obrazovanje.“ (Koontz, Gubbin, 2011).

4.3. Video streaming servisi i knjižnice

Video streaming je sve popularniji diljem svijeta, a pandemija Covid-19 ubrzala je prelazak na gledanje video sadržaja preko interneta. Knjižnice, koje su oduvijek bile važan izvor video materijala za učenje i zabavu, sada se suočavaju s izazovom prilagodbe ovom trendu. Kako sve manje ljudi kupuje fizičke medije poput DVD-a i Blu-ray-a, a sve više koristi digitalne platforme, knjižnice moraju pronaći načine kako bi ostale relevantne.

Tradicionalno, knjižnice nude filmove na DVD-ima i Blu-ray diskovima. Međutim, s obzirom na pad prodaje ovih medija i rast popularnosti digitalnih platformi poput Netflix-a, HBO-a i sličnih, koje od 2014. godine imaju pretplatnike u više od 40 zemalja („Netflix“, 2024) knjižnice trebaju prilagoditi svoje ponude. Kao moguće rješenje nudi se ideja o omogućavanju online pristupa filmovima. Možda bi nešto poput knjižničnog streaming servisa moglo privući nove korisnike. Knjižnice mogu uspostaviti partnerstva s postojećim streaming platformama ili razviti vlastite platforme za streaming. Također mogu ponuditi ekskluzivne sadržaje ili organizirati virtualne filmske projekcije i diskusije kako bi angažirale svoju zajednicu.

Castillo (2017) navodi da se više od 200 javnih knjižnica u Sjedinjenim Američkim Državama udružilo s platformom za streaming Kanopy kako bi svojim korisnicima omogućili besplatan pristup za više od 30 000 filmova. Kanopy naglasak stavlja na dokumentarne i međunarodne filmove, a svi se mogu gledati na računalu ili preko mobilnih aplikacija. Svaka knjižnica postavlja vlastito ograničenje broja besplatnih filmova koje jedan korisnik može gledati mjesečno, od tri do 20 naslova po iskaznici. Ograničenje za korisnike New York Public Library u New York City-u je 10 besplatnih filmova mjesečno, dok Brooklyn Public Library, također u New York City-u, dopušta šest. Izvan New Yorka, Los Angeles Public Library u Los Angelesu, California, na primjer, ima ograničenje od 10 filmova.

Važno je da knjižnice educiraju korisnike o korištenju novih digitalnih platformi i pružaju tehničku podršku kako bi svi korisnici, bez obzira na tehnološke vještine, mogli koristiti pristup filmovima preko interneta. Prilagodba digitalnim promjenama i usvajanje novih tehnologija pomoći će knjižnicama da ostanu relevantne i nastave pružati vrijedne usluge svojoj zajednici. Zahtjevi za sadržajima na internetu sve su veći jer korisnici traže raznolike, kvalitetne ali i lako dostupne sadržaje. Streaming usluge poput Kanopyja postaju sve popularnije zbog praktičnosti upotrebe te raznovrsne ponude filmova i serija koje korisnici knjižnica najčešće traže.

Sadržaj koji je dostupan samo na internetu se u vrijeme pandemije drastično povećao. Pogotovo filmski sadržaj jer su zbog pandemije bila zatvorena kina i odgodila su se filmska prikazivanja, potaknuvši ljude da traže online alternative za zabavu i obrazovanje. Tehnološki napredak omogućio je lakši pristup visokokvalitetnom sadržaju, dok su promijenjene korisničke navike usmjerile ljude prema fleksibilnom gledanju sadržaja na zahtjev. Internetske platforme nude raznovrstan sadržaj, a osim filmskog i glazbenog sadržaja mogu uključivati i kazališne predstave, koncerte i opere, čak i edukativne sadržaje kao na primjer tečajeve jezika preko interneta ili poduku iz pojedinih školskih predmeta. Sve to ih čini privlačnijima osobama najrazličitijih interesa. Osim toga, korisnici traže interaktivne i personalizirane sadržaje, što internetske platforme mogu pružiti putem naprednih algoritama i interaktivnih funkcionalnosti. Određene novije produkcije, uključujući popularne filmske hitove i TV serije, postaju dostupne isključivo putem komercijalnih pružatelja video streaminga, poput Netflix, i nisu dostupni na DVD-ima, što ograničava pristup tim sadržajima u knjižnicama. Ovaj trend može negativno utjecati na dostupnost kulturnog sadržaja za javnost.

Na internet stranicama knjižnica Kansas City Public Library u Kansasu, Missouri, SAD, možemo pročitati kako knjižnica sadrži imponantnu zbirku od 52 340 DVD-a u svojih deset lokacija, s više od 30 000 smještenih u glavnoj knjižnici. Ova zbirka nadmašuje ponudu velikih streaming usluga kao što su Amazon Prime, Netflix, Hulu i HBO. Knjižnica nastavlja s prikupljanjem DVD-a iz više razloga, osigurava pristupa onima koji nemaju tehnologiju za streaming i pruža raznolik sadržaj koji zadovoljava specifične zahtjeve (Kansas City Public Library, 2023).

Za razliku od streaming platformi koje često mijenjaju sadržaj, knjižnica nudi stabilnost održavanjem dosljednog kataloga DVD-a, zadovoljavajući različite ukuse i interese. Korisnici mogu tražiti DVD-e koji trenutno nisu u zbirci putem internet stranice ili aplikacije knjižnice, čime oblikuju ponudu knjižnice prema interesima zajednice. Knjižnica može aktivno odgovarati na zahtjeve korisnika i proširivati svoju zbirku na temelju popularne potražnje, poput nabave klasika, kulturnih favorita ili specifičnih žanrova. Može se smanjiti vrijeme čekanja za popularne naslove prilagođavajući količine kupnje na temelju potražnje. Usluge kao što su Kanopy mogu dodatno proširiti doseg knjižnice, nudeći korisnicima pristup streaming video sadržaju, audio knjigama, e-knjigama i glazbi putem praktičnih aplikacija.

Ovi servisi su omogućili knjižnicama da se prilagode digitalnom dobu, nudeći alternativu tradicionalnom posuđivanju fizičkih medija poput DVD-a i CD-a. Također su pomogli knjižnicama da privuku novu generaciju korisnika koja preferira sadržaj na internetu i posuđivanje preko mobilnih uređaja. Sve u svemu, streaming servisi su postali važan dio strategije modernizacije knjižnica, pružajući im mogućnost da šire svoj utjecaj i koriste se digitalnim tehnologijama za korist zajednice.

Knjižnice su gotovo jedine ustanove koje još uvijek nude posudbu građe na fizičkim nosivim medijima poput DVD-a. Posebno je važno da knjižnice osiguraju pristup kvalitetnim filmskim djelima koja čine važan dio kulturne i obrazovne baštine. Razvoj online struktura za pristup filmovima također je ključan za modernizaciju knjižnica. Ovi digitalni alati omogućuju korisnicima da pristupe bogatom filmskom materijalu iz udobnosti svojih domova ili učionica, što olakšava učenje i istraživanje. Stoga, ulaganje u digitalizaciju i razvoj online platformi pomaže knjižnicama da ostanu relevantne u digitalnom dobu i da zadovolje potrebe svojih korisnika u sveobuhvatnom pristupu obrazovanju i kulturi.

4.4. Glazbeni streaming servisi i knjižnice

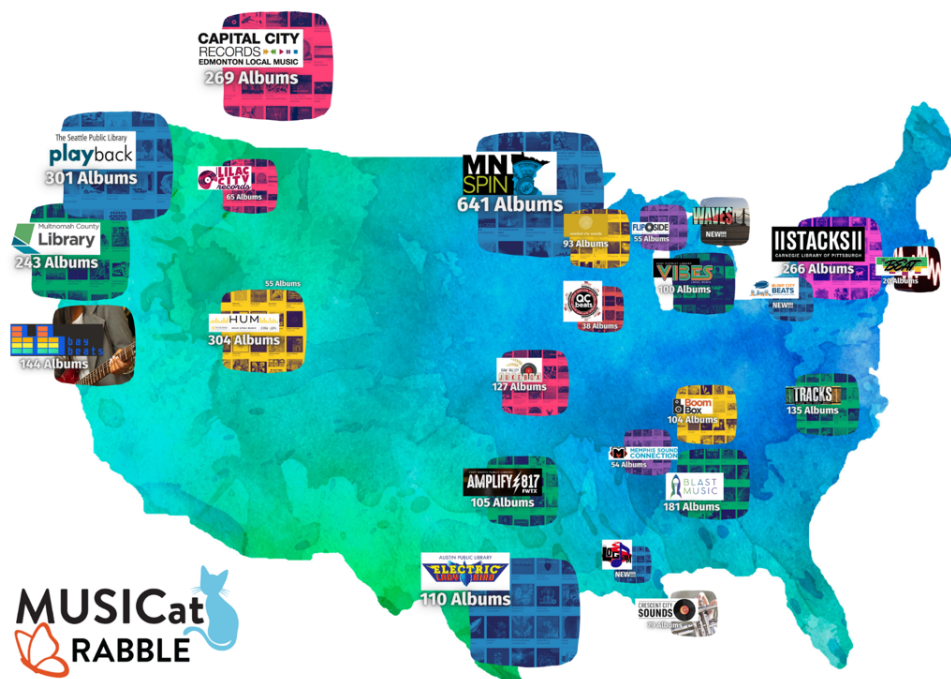
Reamont (2022) istražuje kako javne knjižnice u SAD-u pružaju alternativu komercijalnim glazbenim streaming platformama poput Spotify-a ili Apple Music-a. Ove usluge omogućuju korisnicima pristup milijunima pjesama, što može biti posebno privlačno onima koji žele smanjiti troškove pretplate ili su zabrinuti zbog privatnosti podataka na komercijalnim platformama. Svaka knjižnica ima svoj jedinstveni pristup određivanju glazbenog sadržaja. Neki se fokusiraju na lokalne umjetnike kako bi podigli svijest o njihovom radu, dok drugi nude širok spektar žanrova i stilova glazbe. Primjerice, New York Public Library, New York City, SAD, nudi opsežan katalog koji uključuje klasičnu glazbu, jazz, world glazbu, folk i još mnogo toga. U članku se raspravlja i o financijskim aspektima za glazbenike. Dok komercijalne platforme često nude vrlo niske naknade, knjižnice mogu pružiti umjetnicima fiksni honorar za korištenje njihove glazbe. To može biti znatno povoljnije za umjetnike u usporedbi s modelom naplate koji se koristi na komercijalnim platformama. Također ističe se i važnost knjižnica kao kulturnih centara koji podržavaju lokalnu kulturu i umjetničku scenu kroz svoje glazbene usluge. Korisnici mogu istraživati detaljne informacije o albumima, kao što su naslovne stranice, popisi pjesama i informacije o izvođačima. Kao primjer spominje se New Orleans Public Library u New Orleansu, Louisiana, SAD, koja održava kolekciju od oko 30 albuma pod nazivom Crescent City Sounds koji predstavljaju lokalne glazbenike iz New Orleansa. Ova inicijativa služi i kao potpora lokalnoj glazbenoj sceni. Chicago Public Library u Chicagu, Illinois, SAD i Los Angeles Public Library u Los Angelesu, California, SAD, također pružaju svojim korisnicima pristup raznovrsnom glazbenom sadržaju putem platformi poput Freegal i Hoopla, uključujući širok spektar žanrova i stilova.

Woodcock (2022) također spominje projekt Crescent City Sounds nastao od New Orleans Public Library-a koji predstavlja raznolikost glazbene scene New Orleansa. U Crescent City Sounds su izabrani albumi koji su nastali u zadnjih pet godina od glazbenika koji žive na tom području. Umjetnici koji sudjeluju u tom projektu dobivaju honorar od 250 dolara za licenciranje svoje glazbe na pet godina, što je značajno više od naknade po streamu koju nude komercijalne platforme poput Spotify-a. Kuratori izbora glazbenika koji su zastupljeni na toj stranici su izabrani članovi zajednice i zaposlenici New Orleans Public Library

MUSICat je platforma koju su razvili Preston Austin i Kelly Hiser, s ciljem omogućavanja javnim knjižnicama da implementiraju vlastite glazbene streaming usluge. Ova open-source

platforma omogućuje knjižnicama da pažljivo odabiru lokalnu glazbu i pruže digitalni prostor za promociju glazbenika iz njihovih zajednica (MUSICat, n.d.). Na slici 2. može se vidjeti veliki broj knjižnica koje koriste platformu MUSICat u Sjedinjenim Američkim Državama, te koliko albuma imaju u ponudi.

Woodcock (2022) također navodi kako javne knjižnice u SAD-u i Kanadi pokreću vlastite glazbene streaming servise. Knjižnice nude lokalnim glazbenicima podršku kako bi njihovi albumi bili dostupni zajednici. Koncept je započeo 2014. godine kada je razvijen prototip softvera za knjižnice pod nazivom MUSICat. Edmonton Public Library u Edmontonu, Alberta, Kanada, također je usvojila MUSICat za svoju platformu Capital City Records, koja sadrži više od 200 lokalnih glazbenika. Ovaj projekt je stvorio mogućnosti za različite inicijative poput tiskanja gramofonskih ploča i organiziranja glazbenih događanja u cijelom gradu. Ove platforme se razlikuju od ostalih komercijalnih servisa jer podržavaju lokalnu glazbu i omogućuju korisnicima da je slušaju u kontekstu lokalne kulturne baštine.

Slika 2. Prikaz svih knjižnica koje koriste platformu MUSICat u Sjedinjenim Američkim Državama

Primjena MUSICat-a u knjižnicama poput New Orleans Public Library, Edmonton Public Library i drugdje pokazuje kako knjižnice mogu iskoristiti tehnologiju za podršku lokalnoj

glazbenoj sceni i kulturnoj raznolikosti. Ova inicijativa nije samo o pružanju pristupa glazbenom sadržaju, već i o stvaranju interaktivnog prostora za edukaciju, angažman zajednice i očuvanje kulturnih identiteta kroz digitalne medije (MUSICat, n.d.).

Projekti poput ovih pokazuju važnost knjižnica kao centara kulturne razmjene i podrške lokalnoj umjetničkoj sceni, pružajući alternativu komercijalnim streaming platformama te jačajući povezanost između umjetnika i njihove zajednice. Javne knjižnice koje implementiraju glazbene streaming usluge pokazuju njihovu sposobnost prilagodbe digitalnom dobu i širenje svoje uloge izvan tradicionalnih granica.

4.5. Razvoj i budućnost AVE odjela u knjižnicama

Iako su streaming servisi, YouTube i slična web mjesta, promijenili način na koji ljudi pristupaju AVE materijalima, te utjecali na smanjenje broja korisnika koji posuđuju AVE građu u knjižnicama, one i dalje imaju ključnu ulogu u pružanju usluga zajednicama. Knjižnice bi trebale zadržati kontinuitet i sigurnost u pružanju usluga korištenja AVE građe. Proširenje usluga, kao što je mogućnost gledanja DVD-a u knjižničnim prostorijama, može biti korak u pravom smjeru, osobito zbog sve manjeg broja DVD player-a u domaćinstvima. Također, ponuda lektire na drugim medijima, kakve nudi Medioteka Gradske knjižnice u Zagrebu, te razmatranje knjižničnih streaming servisa mogu dodatno obogatiti iskustvo korisnika i osigurati pristup kvalitetnom i raznovrsnom sadržaju.

Streaming platforme obično nude širok spektar audiovizualnih sadržaja kao što su filmovi, serije, dokumentarci, dječji programi, koncerti i drugi specijalizirani sadržaji. Knjižnice mogu iskoristiti ove platforme kako bi proširile svoju ponudu i omogućile korisnicima pristup raznovrsnim materijalima koji možda nisu fizički dostupni u njihovim prostorima. Kroz korištenje streaming platformi, knjižnice ne samo da proširuju svoju ponudu korisnicima, već i promiču legalno korištenje i pristup raznovrsnim audiovizualnim sadržajima. Ove platforme pružaju knjižnicama mogućnost da ostanu relevantne i konkurentne u digitalnom dobu, istovremeno podržavajući obrazovne, kulturne i zabavne potrebe svojih zajednica. Također suradnja između knjižnica, akademskih ustanova i drugih kulturnih institucija ključna je za rješavanje izazova u području digitalnog pristupa kulturnoj baštini. Takve inicijative bi mogle osigurati pristupačne usluge za sve korisnike, bez obzira na njihove tehnološke mogućnosti ili preferencije.

"Fiksna, stoička slika knjižnice više nije prikladna. Treba je učiniti fleksibilnijom, moderniziranom i pristupačnijom kako bi se zadovoljile promjenjive potrebe i očekivanja korisnika današnjice. Sektor ne smije izbjegavati razvoj i suradnju izvan tradicionalnih okvira. Kako tehnologija preuzima rutinske zadatke, to oslobađa osoblje knjižnica da se usredotoči na specijalizirano istraživanje i druge profesionalne aspekte, što doprinosi učinkovitijoj i korisnijoj usluzi na prvoj liniji." (Baker, Ellis, 2020:18).

5. Istraživanje: analiza podataka o broju korisnika koji su posuđivali AVE građu u Knjižnicama grada Zagreba od 2013. do 2023. godine

5.1. Pristup i metodologija

Podaci o AVE građi koju knjižnica posjeduje, kao i o broju korisnika koji su posuđivali tu građu za svaku pojedinu godinu od 2013. do 2023., te dobne skupine korisnika koji su posuđivali AVE građu, dobiveni su od Matične i razvojne službe Knjižnica grada Zagreba. Prikupljeni su podaci za svaku od petnaest područnih knjižnica KGZ-a, odnosno njihovih mreža, jer svaka od njih ima zasebnu nabavu i samostalno kreira fond svog AVE odjela.

Knjižnice grada Zagreba svake godine objavljuju Izvještaj o radu u kojem su navedeni i podaci o posudbi knjižnične građe među kojom je i AVE građa. Izvještaji su dostupni na web stranicama KGZ-a u rubrici Godišnji izvještaji (Knjižnice grada Zagreba, n.d.). Podaci u ovom radu se razlikuju od Izvještaja o radu KGZ-a po tome što će se ovdje analizirati broj korisnika koji posuđuju AVE građu, a ne koliko je samih jedinica AVE građe posuđeno.

Dobiveni rezultati prikazani su u obliku grafikona gdje je na lijevoj koordinati upisan broj korisnika koji su posuđivali AVE građu, a na donjoj koordinati su brojevima 2013 – 2023 označene godine od 2013. do 2023. Porast ili pad broja korisnika koji su posuđivali AVE građu između godina je prikazan krivuljom.

Posudba je analizirana prema godinama starosti korisnika koji posuđuju AVE građu, a koji su za potrebe ovog rada podijeljeni u četiri dobne skupine. Prva skupina su korisnici do 18 godina, druga su korisnici od 18 do 28 godina, treća skupina su korisnici od 29 do 65 godina, te četvrta skupina korisnici stariji od 66 godina. Podjela korisnika knjižnica u ove četiri dobne skupine pomaže nam u razumijevanju različitih obrazaca posudbe AVE građe.

Polazna pretpostavka ovog rada da različite dobne skupine imaju drugačiji odnos prema posudbi AVE građe u knjižnicama, te da će praćenje rasta ili pada broja korisnika koji posuđuju AVE građu prema godinama starosti to i pokazati. Skupina do 18 godina obuhvaća djecu i mlade do završetka srednjoškolskog obrazovanja, čiji se interesi i navike u posudbi mogu razlikovati od ostalih dobnih skupina te mogu biti povezani primjerice s obrazovanjem,

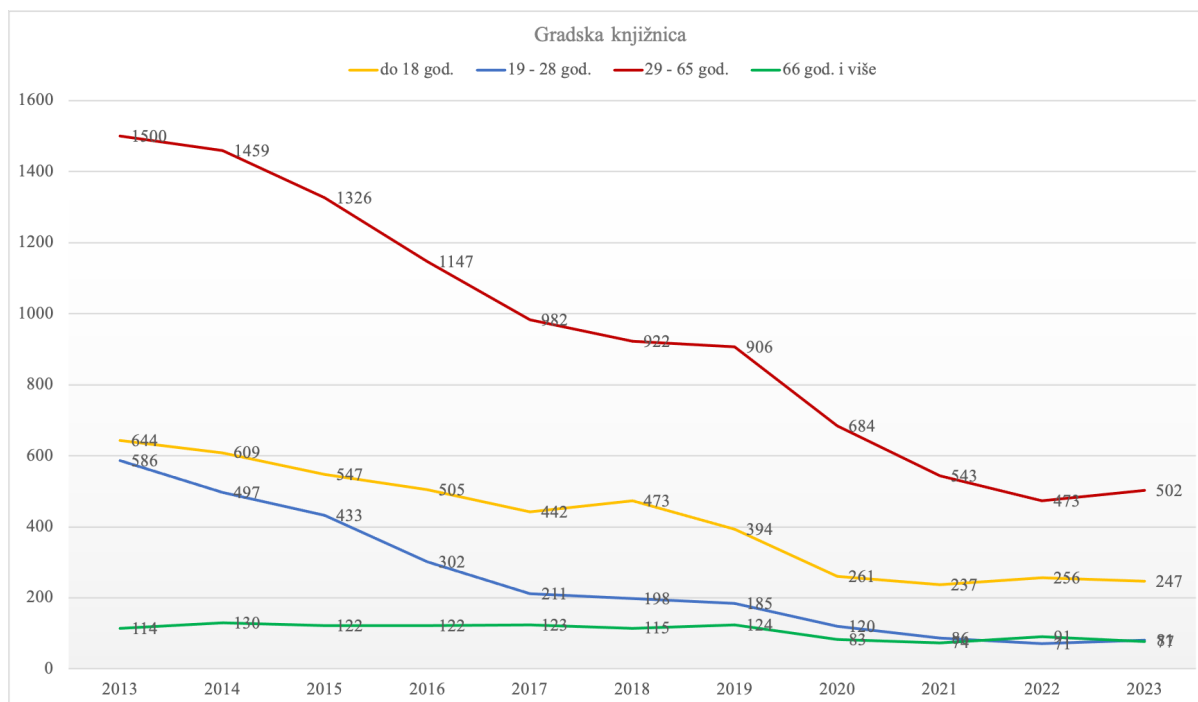
slobodnim vremenom i obiteljskim utjecajem. Skupina od 19 do 28 godina uključuje mlađe odrasle, primjerice studente ili one koji su tek započeli profesionalne karijere. Njihove potrebe i interesi mogu se razlikovati od korisnika knjižnice koji su od njih mlađi ili stariji, možda njihove interese možemo povezati s obrazovanjem, popularnom kulturom i novim tehnologijama. Skupina od 29 do 65 godina obuhvaća odrasle korisnike, najčešće zaposlene, čiji interesi mogu uključivati širok spektar tema, od profesionalnog razvoja do hobija, obiteljskih aktivnosti i osobnih interesa. Dobna skupina od 66 godina i više uključuje umirovljenike i starije odrasle, koji vjerojatno imaju različite potrebe i interese u odnosu na mlađe dobne skupine, te drukčiji odnos prema AVE građi.

Ova podjela omogućuje detaljniju analizu i razumijevanje kako različite dobne skupine koriste AVE građu, pomažući knjižnicama da prilagode svoje usluge i nabavu AVE građe prema specifičnim potrebama i interesima svojih korisnika. Analizom podataka po tim skupinama uočene su zanimljive razlike koje omogućuju donošenje zaključaka o interesu različitih dobnih skupina za posudbom AVE građe. Dobiveni podaci su prikazani pomoću grafikona, pojedinačno za svaku knjižnicu i njenu mrežu, kao i zbirno za sve knjižnice, kako bi se mogli uočiti trendovi u posudbi kroz godine.

5.2. Analiza podataka po knjižnicama i njihovim mrežama

U sljedećim poglavljima biti će analizirani podaci o broju korisnika koji su posuđivali AVE građu za svaku područnu knjižnicu KGZ-a i njenu mrežu-ogranke, u razdoblju od 2013. do 2023. godine i prema dobnim skupinama.

5.2.1. Gradska knjižnica

Grafikon 1. Gradska knjižnica

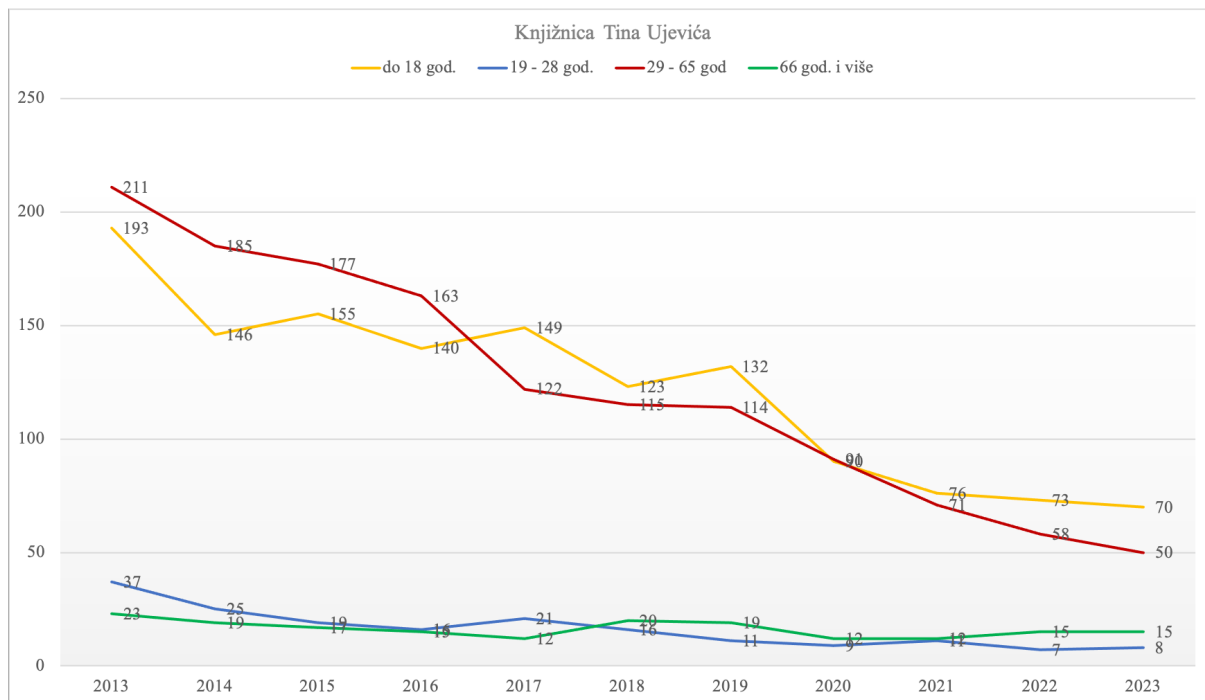
Grafikon 1. prikazuje broj korisnika koji su posuđivali AVE građu u Gradskoj knjižnici u razdoblju od 2013. do 2023. godine po dobnim skupinama. Može se primijetiti da je ukupan broj korisnika koji su posuđivali AVE građu u padu. U dobnoj skupini korisnika od 29 do 65 godina bilježi se 1500 korisnika koji su posuđivali AVE građu u 2013. godini. Zatim se primjećuje pad sa 1459 korisnika koji su posuđivali AVE građu u 2014. godini na 982 korisnika koji su posuđivali AVE građu u 2017. godini. Nakon toga je, u toj dobnoj skupini, tri godine između 900 i 1000 korisnika posuđivalo AVE građu. Zatim se primjećuje ponovni pad do 2022. godine, kada je 473 korisnika posuđivalo AVE građu. U 2023. godini bilježi se porast na 502 korisnika koji su posuđivali AVE građu u toj dobnoj skupini.

Dobna skupina korisnika do 18 godina je od 2013. godine do 2017. godine bilježila pad. 2013. godine bilježi se 644 korisnika koji su posuđivali AVE građu, dok se u 2017. godini bilježi 442 korisnika. U 2018. godini u usporedbi s prethodnom godinom se primjećuje porast na 473 korisnika koji su posuđivali AVE građu. U slijedeće dvije godine slijedi ponovno pad kada se bilježi 394 korisnika u 2019. godini te 261 korisnik u 2020. godini koji su posuđivali AVE građu. Od 2020. do 2023. godine broj korisnika te dobne skupine lagano pada, te je u zadnjoj godini koju ovo istraživanje obuhvaća 87 korisnika posuđivalo građu AVE odjela.

Skupina od 19 do 28 godina ima izraženiji pad u broju korisnika koji su posuđivali AVE građu do 2017. godine, i to sa 586 korisnika 2013. godine na 211 korisnika koji posuđuju AVE građu 2017. godine. Do kraja promatranog razdoblja bilježi se lagani pad, te se 2023. godine bilježi ukupno 83 korisnika koji su posuđivali AVE građu u toj skupini.

U skupini korisnika od 66 i više godina gotovo da se ne primjećuju promjene u broju korisnika koji su posuđivali AVE građu tokom svih 10 godina koje ovo istraživanje obuhvaća. Primjećuje se mali pad od 2013. godine kada se bilježi 114 korisnika do 2023. godine kada se bilježi 77 korisnika koji su ovoj dobnoj skupini posuđivali AVE građu, što sugerira da vanjski trendovi ili promjene u knjižnici nisu značajno utjecali na korisnike od 66 godina i starije.

5.2.2. Knjižnica Tina Ujevića i njena mreža

Grafikon 2. Knjižnica Tina Ujevića i njena mreža

Grafikon 2. prikazuje broj korisnika koji su posuđivali AVE građu u Knjižnici Tina Ujevića i njenoj mreži u razdoblju od 2013. do 2023. godine po dobnim skupinama. Na Grafikonu se može primijetiti pad u broju korisnika koji su posuđivali AVE građu u dobnoj skupini korisnika starosti do 18 godina te u dobnoj skupini korisnika od 29 do 65 godina.

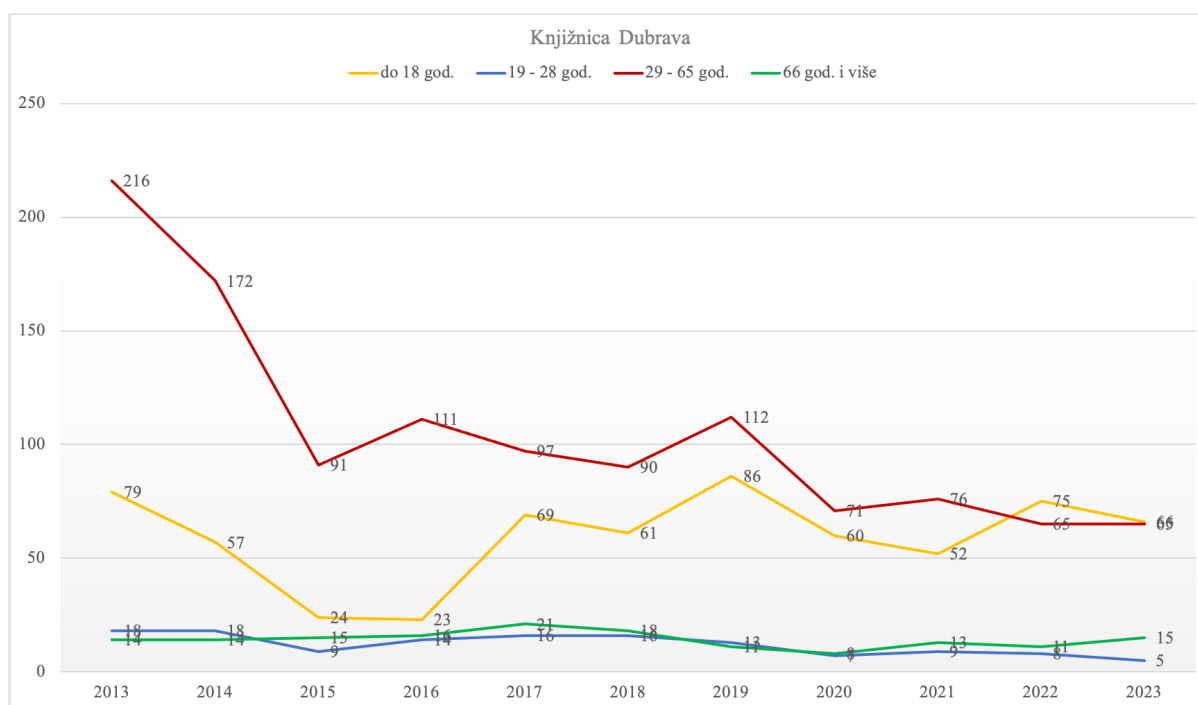
U dobnoj skupini do 18 godina 2013. godine 193 korisnika je posuđivalo AVE građu, zatim se u sljedećoj godini bilježi pad na 146 korisnika koji su posuđivali tu građu. Do 2018. godine bilo je između 140 i 150 korisnika koji su posuđivali AVE građu. U 2018. godini bilježi se 123 korisnika koji su posuđivali AVE građu. U 2020. godini bilježi se mali porast na 132 korisnika, a nakon 2020. godine primjećuje se veći pad, te se 2023. godine bilježi 70 korisnika koji posuđuju AVE građu u ovoj dobnoj skupini.

Dobna skupina od 29 do 65 godina 2013. godine imala je 211 korisnika koji su posuđivali AVE građu, nakon toga se primjećuje postupni pad do 2017. godine kada ih je bilo 122, te do 2023. godine kada se bilježi 50 korisnika koji su u toj godini posuđivali AVE građu.

U skupini 19 do 28 godina, 2013. godine bilo je 37 korisnika koji su posuđivali AVE građu, do 2017. godine bilježi se pad na 21 korisnika koji je posuđivao AVE građu, a 2023. primjećuje se pad na samo osam korisnika koji su u toj godini posuđivali AVE građu.

Dobna skupina od 66 godina i više imala je 23 korisnika u 2013. godini koji su posuđivali AVE građu. Primjećuje se pad do 2017. godine kada je bilo 12 korisnika koji su posuđivali AVE građu, ali 2018. godine primjećuje se porast na 20 korisnika koji su posuđivali AVE građu u toj dobnoj skupini, te nema velikih promjena do 2023. godine kada se bilježi 15 korisnika te dobne skupine koji su posuđivali AVE građu u toj godini.

5.2.3. Knjižnica Dubrava i njena mreža

Grafikon 3. Knjižnica Dubrava i njena mreža

Grafikon 3. prikazuje broj korisnika koji su posuđivali AVE građu u Knjižnici Dubrava i njenoj mreži u razdoblju od 2013. do 2023. godine po dobnim skupinama. U Knjižnici Dubrava, dobna skupina korisnika od 29 do 65 godina 2013. godine bilježi 216 korisnika koji su posuđivali AVE građu. Do 2015. godine primjećuje se nagli pad kada je 91 korisnik posuđivao AVE građu, a nakon toga se primjećuje da je broj korisnika koji su posuđivali AVE građu između 90 i 115 sve do 2020. godine. Te godine bilježi se ponovni pad na 71 korisnika koji je posuđivao AVE građu. U razdoblju od 2021. do 2023. godine broj korisnika koji su posuđivali AVE građu se ne mijenja previše već je između 66 i 71 korisnika.

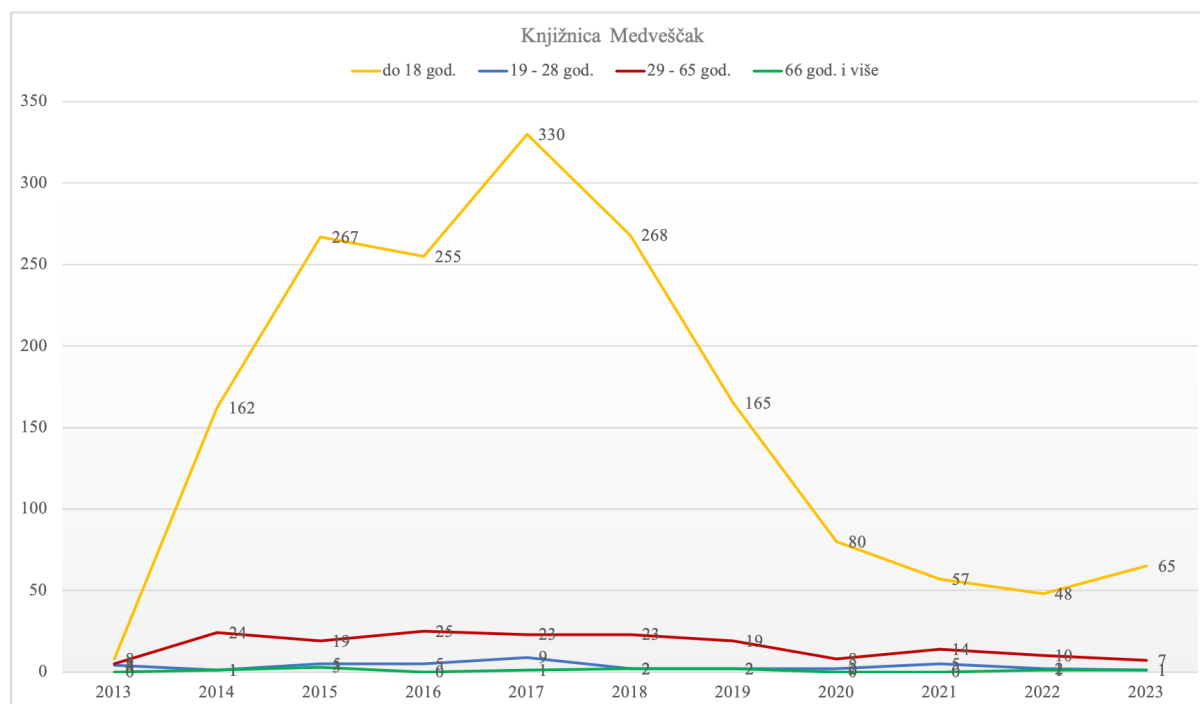
U skupini do 18 godina 2013. godine se bilježi 79 korisnika koji su posuđivali AVE građu, dok se u 2015. godini bilježi 24 korisnika. Do 2016. godine ne primjećuju se veće razlike u broju korisnika koji su posuđivali AVE građu. U 2017. godini primjećuje se porast na 69 korisnika koji su posuđivali AVE građu u ovoj dobnj skupini. Nakon toga se bilježi rast koji traje do 2019. godine kada je 86 korisnika posuđivalo AVE građu. 2021. godine bilježi se pad na 52 korisnika koji su u toj godini posuđivali AVE građu, ali nakon toga slijedi porast. U 2022. godine bilježi se 75 korisnika, a 2023. godine 66 korisnika u toj skupini koji su posuđivali AVE građu. Sveukupno, u toj skupini se ne primjećuje pad u broju korisnika koji su posuđivali AVE

građu kroz svih 10 godina, jer je 2022. i 2023. godine sličan broj korisnika kao i 2013. godine. Interesantno je primijetiti kako se u toj dobnoj skupini između godina 2016. i 2019. vidi porast u broju korisnika koji su posuđivali AVE građu, a razloge tomu bilo bi zanimljivo dublje istražiti.

Dobna skupina 19 do 28 godina u 2013. godini je imala 18 korisnika koji su posuđivali AVE građu. Nakon 2020. godine se primjećuje pad. U 2023. godini bilježi se pet korisnika koji su u toj dobnoj skupini posuđivali AVE građu.

Dobna skupina od 66 godina i više, 2013. godine bilježi 14 korisnika koji su u toj godini posuđivali AVE građu, a 2023. godine bilježi 15 korisnika koji su posuđivali AVE građu. Kroz svih 10 godina broj korisnika koji su posuđivali AVE građu se nije previše mijenjao u toj dobnoj skupini.

5.2.4. Knjižnica Medveščak i njena mreža

Grafikon 4. Knjižnica Medveščak i njena mreža

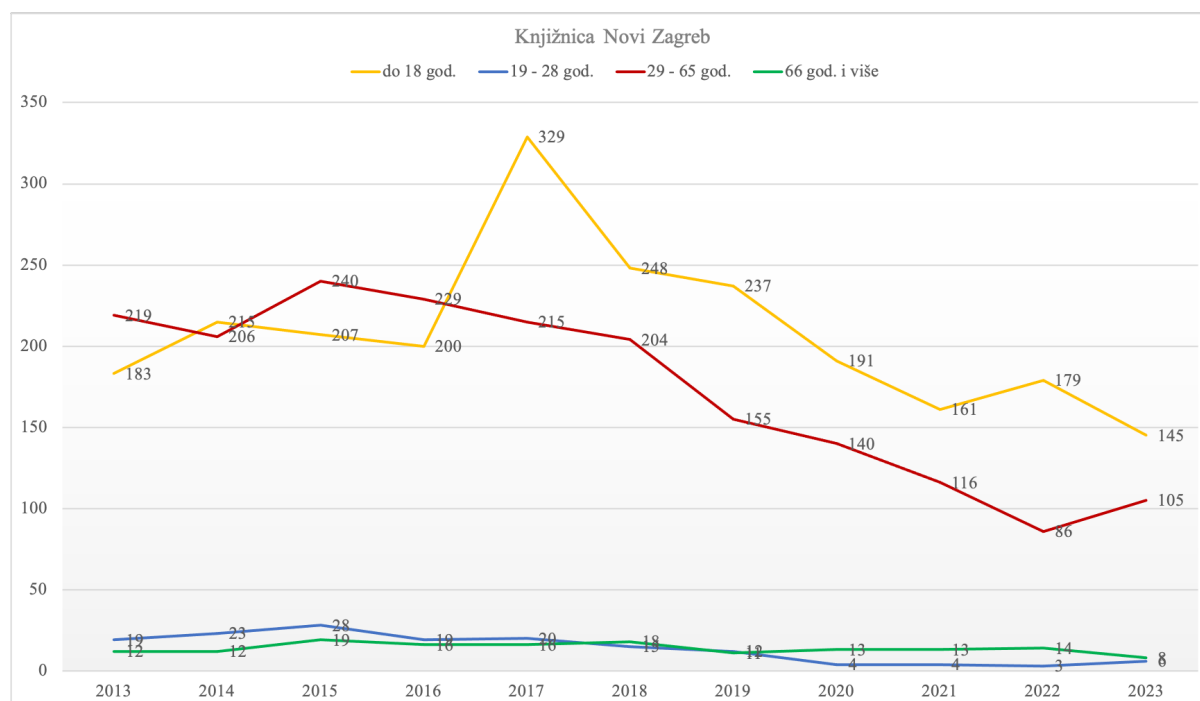
Grafikon 4. prikazuje broj korisnika koji su posuđivali AVE građu u Knjižnici Medveščak i njenoj mreži u razdoblju od 2013. do 2023. godine po dobnim skupinama. Knjižnica Medveščak pokazuje zanimljivu krivulju u dobnoj skupini do 18 godina. Počevši od 2013. godine, kada je bilo nula korisnika koji posuđuju AVE građu za sve promatrane dobne skupine,

vjerojatno zbog nedostatka ponude AVE građe, bilježi se značajan porast posudbe kod najmlađih korisnika koji doseže vrhunac 2017. godine, kada se dogodio nagli porast te je 330 korisnika posuđivalo AVE građu u toj dobnoj skupini. Nakon toga bilježi se nagli pad koji traje sve do 2020. godine kada je 80 korisnika posuđivalo AVE građu u ovoj dobnoj skupini. Do 2022. godine se i dalje bilježi pad ali slabiji, dok se 2023. godine bilježi 65 korisnika koji su posuđivali AVE građu u toj dobnoj skupini, što je više od godine prije kada ih je bilo 48.

Dobna skupina od 29 do 65 godina bilježi lagani porast u broju korisnika koji su posuđivali AVE građu. 2013. godine bilježi 24 korisnika koji su posuđivali AVE građu, a poslije 2020. godine primjećuje se manji pad na osam korisnika. U 2021. godini bilježi se 14 korisnika u toj skupini koji su posuđivali AVE građu nakon čega slijedi pad, te se 2023. godine bilježi sedam korisnika koji su u toj skupini posuđivali AVE građu.

Kod ostale dvije skupine, korisnici od 19 do 28 godina te korisnici od 66 i više godina, ne bilježe velike promjene u broju korisnika koji su posuđivali AVE građu. Kreću se između nula do pet korisnika koji su posuđivali AVE građu po godini u te dvije dobne skupine.

5.2.5. Knjižnica Novi Zagreb i njena mreža

Grafikon 5. Knjižnica Novi Zagreb i njena mreža

Grafikon 5. prikazuje broj korisnika koji su posuđivali AVE građu u Knjižnici Novi Zagreb i njenoj mreži u razdoblju od 2013. do 2023. godine po dobnim skupinama. U Knjižnici Novi Zagreb i njenoj mreži primjećujemo porast broja korisnika koji su posuđivali AVE građu u dobnj skupini do 18 godina, s vrhuncem 2017. godine.

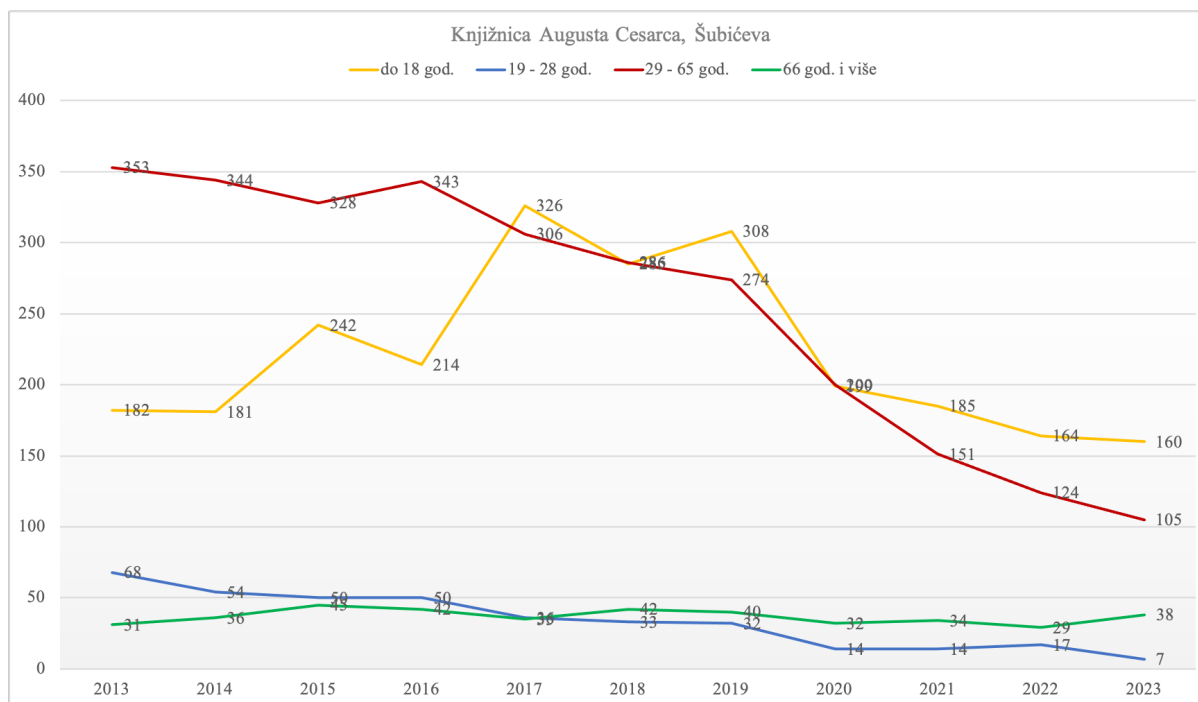
U 2013. godini bilo je 183 korisnika koji su posuđivali AVE građu, 2016. bilo je 200 korisnika koji su posuđivali AVE građu u ovoj dobnj skupini, dok u 2017. godini bilježi se porast od 329 korisnika koji su posuđivali AVE građu. Nakon 2017. godine bilježi se pad sve do 2021. godine kada se bilježi 161 korisnik koji je posuđivao AVE građu. U 2022. bilježi se lagani porast na 179 korisnika, no 2023. se opet bilježi pad na 145 korisnika koji su posuđivali AVE građu u toj dobnj skupini. Analizom podataka o broju korisnika ove dobnj skupine koji su posuđivali AVE građu može se primijetiti da se broj korisnika nije previše mijenjao, s obzirom na to da je 2013. godine bilo 183 korisnika, a 2023. godine bilježi se 145 korisnika koji su posuđivali AVE građu u toj dobnj skupini. U ovoj skupini je interesantan podatak o naglom porastu broja korisnika koji su posuđivali AVE građu u 2017. godini, te bi bio zanimljiv za daljnju analizu.

Skupina korisnika od 29 do 65 godina u 2013. godini bilježi 219 korisnika koji su posuđivali AVE građu. U 2014. godini primjećuje se pad na 206 korisnika, a nakon toga može se primijetiti porast na 240 korisnika koji posuđuju AVE građu u toj dobnj skupini. Od 2015. godine do 2022. godine primjećuje se pad broja korisnika koji posuđuju AVE građu u ovoj dobnj skupini, sa 240 korisnika u 2015. godini na 86 korisnika u 2022. godini. Nakon toga primjećuje se lagani porast broja korisnika koji su posuđivali AVE građu u ovoj dobnj skupini sa 86 u 2022. godini na 105 u 2023. godini.

Dobna skupina korisnika od 19 do 28 godina 2013. godine bilježi 19 korisnika koji su posuđivali AVE građu. U 2015. godini primjećuje se rast na 28 korisnika, nakon čega se bilježi pad na samo tri korisnika u toj dobnj skupini koji su posuđivali AVE građu. 2023. godine bilježi se šest korisnika koji su posuđivali AVE građu u toj dobnj skupini.

U dobnj skupini od 66 godina i više, broj korisnika koji su posuđivali AVE građu ostaje stabilan, u svakoj od 10 godina primjećuje se između 8 i 14 korisnika koji su posuđivali AVE građu.

5.2.6. Knjižnica Augusta Cesarca i njena mreža

Grafikon 6. Knjižnica Augusta Cesareca i njena mreža

Grafikon 6. prikazuje broj korisnika koji su posuđivali AVE građu u Knjižnici Augusta Cesarca i njenoj mreži u razdoblju od 2013. do 2023. godine po dobnim skupinama. Na primjeru Knjižnice Augusta Cesarca i njene mreže knjižnica, u 2013. godini se može primijetiti da se u dobnoj skupini od 29 do 65 godina bilježi 353 korisnika koji su posuđivali AVE građu, nakon čega je uslijedio pad do 2015. godine kada je bilo 328 korisnika koji su posuđivali AVE građu. Nakon manjeg porasta na 343 korisnika slijedi pad koji traje do 2023. godine kada je broj korisnika koji posuđuju AVE građu u ovoj dobnoj skupini bio 105.

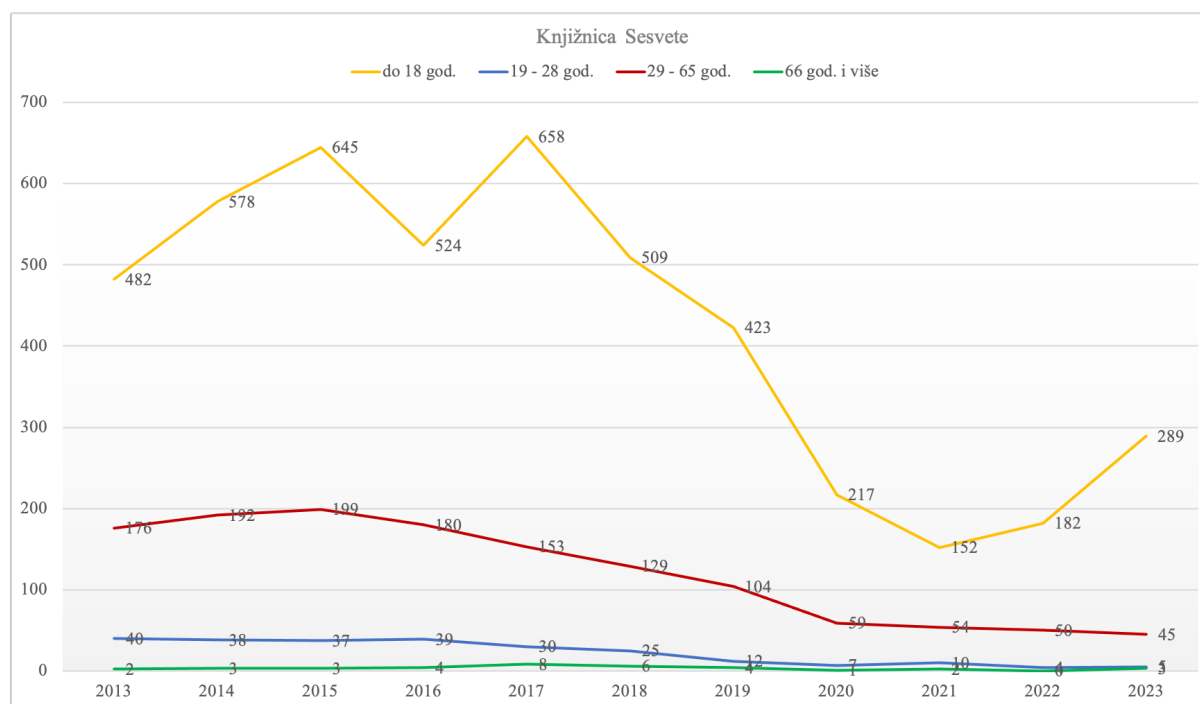
Dobna skupina korisnika do 18 godina starosti bilježi porast u broju korisnika koji su posuđivali AVE građu. U 2013. godini bilo ih je 182, dok se 2017. primjećuje porast na 326 korisnika koji su posuđivali AVE građu. Veći broj korisnika koji su posuđivali AVE građu u ovoj skupini se još bilježe i 2019. godine kada je bilo 308 korisnika koji su posuđivali AVE građu, nakon čega slijedi pad sve do 2023. godine u kojoj se bilježi 160 korisnika koji su posuđivali AVE građu u ovoj skupini. Kada se analizira grafikon ove dobne skupine sveukupno se može primijetiti kako se broj korisnika koji posuđuju AVE građu nije previše promijenio od 2013. godine kada ih je bilo 182, do 2023. kada se bilježi 160 korisnika koji se posuđivali AVE građu u ovoj dobnoj skupini. Najveći porast u broju članova koji su posuđivali AVE građu u

ovoj skupini se primjećuje u 2017. godini, kao što se moglo primijetiti već i na nekim grafikonima ranije.

Kod dobne skupine od 19 do 28 godina primjećujemo kontinuirani pad od 2013. godine kada se bilježi 68 korisnika koji su posuđivali AVE građu do 2023. godine kada se bilježi sedam korisnika u toj godini koje je posuđivalo AVE građu unutar ove dobne skupine.

Kod dobne skupine od 66 i više godina primjećuje se blagi porast. Krivulja se s neznatnim pomicanjima držala oko broja od 30 do 40 korisnika koji su posuđivali AVE građu svih 10 godina, no 2023. godine bilježi se veći broj korisnika nego 2013. godine.

5.2.7. Knjižnica Sesevete i njena mreža

Grafikon 7. Knjižnica Sesevete i njena mreža

Grafikon 7. prikazuje broj korisnika koji su posuđivali AVE građu u Knjižnici Sesevete i njenoj mreži u razdoblju od 2013. do 2023. godine po dobnim skupinama. Dobna skupina do 18 godina starosti prednjači u broju korisnika koji su posuđivali AVE građu u usporedbi s ostalim dobnim skupinama. Porast korisnika koji su posuđivali AVE građu u ovoj dobnoj skupini primjećuje se do 2015. godine kada je bilo 645 korisnika koji su posuđivali AVE građu. U 2016. godini primjećuje se pad na 524 korisnika, te nakon toga u 2017. godini se primjećuje

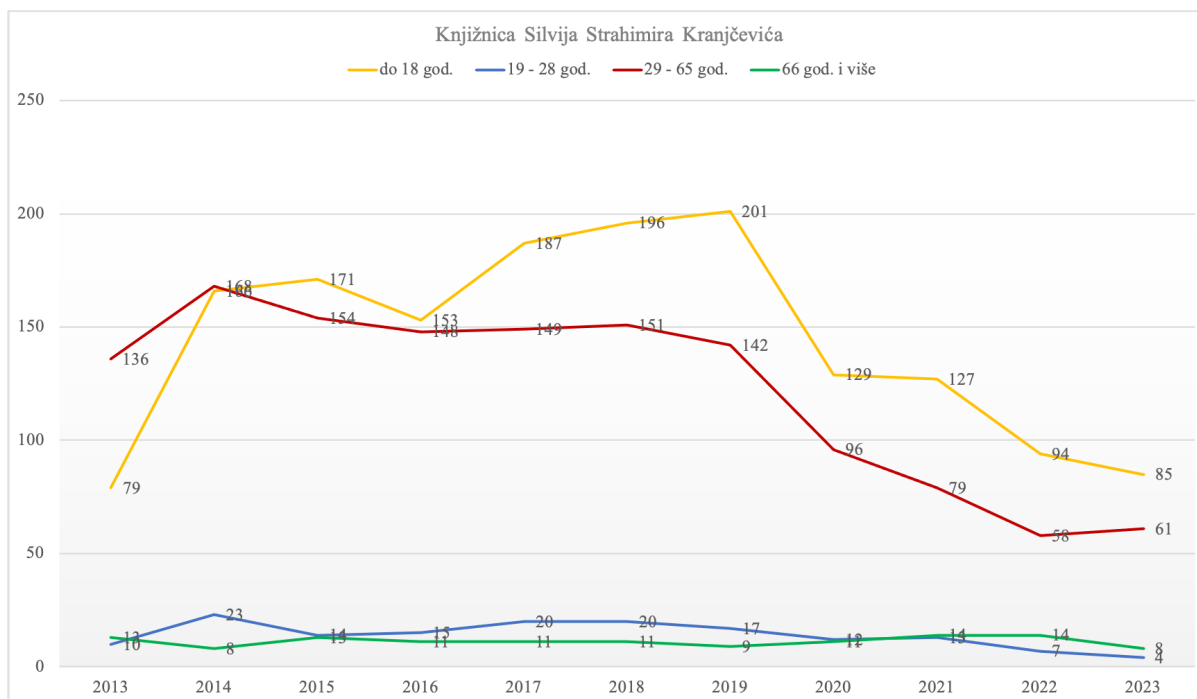
rast na 658 korisnika koji su posuđivali AVE građu. Nakon toga, primjećuje se pad koji traje do 2021. godine kada se bilježi 152 korisnika koji se posuđivali AVE građu. U 2022. i 2023. godini može se primijetiti porast na 182 korisnika u 2022. godini te na 289 korisnika u 2023. godini koji su posuđivali AVE građu. To znači da se u dobnoj skupini korisnika do 18 godina trenutno bilježi trend rasta u ovoj knjižnici.

Skupina od 29 do 65 godina zabilježila je blagi porast u 2015. godini, kada se bilježi 199 korisnika koji su posuđivali AVE građu, za razliku od 2013. godine kada ih je bilo 176. Nakon toga primjećuje se kontinuirani pad korisnika koji su posuđivali AVE građu sve do 2023. godine kada se može primijetiti 45 korisnika koji su posuđivali AVE građu u toj dobnoj skupini.

U dobnoj skupini korisnika od 19 do 28 godina 2013. godine se bilježi 40 korisnika koji su posuđivali AVE građu, te se nakon toga primjećuje kontinuirani pad kroz svih deset godina. 2023. godine se bilježi pet korisnika u toj dobnoj skupini koji su posuđivali AVE građu.

Kod skupina korisnika od 66 i više godina broj korisnika koji posuđuju AVE građu se nije značajno mijenjao tijekom svih deset godina. 2017. godine se bilježi osam korisnika koji su u toj dobnoj skupini posuđivali AVE građu, a ostale godine bilježi se između nula i osam korisnika koji su posuđivali AVE građu. Posljednje dvije skupine slijede slične obrasce promjena kao i ranije analizirani grafovi.

5.2.8. Knjižnica Silvija Strahimira Kranjčevića i njena mreža

Grafikon 8. Knjižnica Silvija Strahimira Kranjčevića i njena mreža

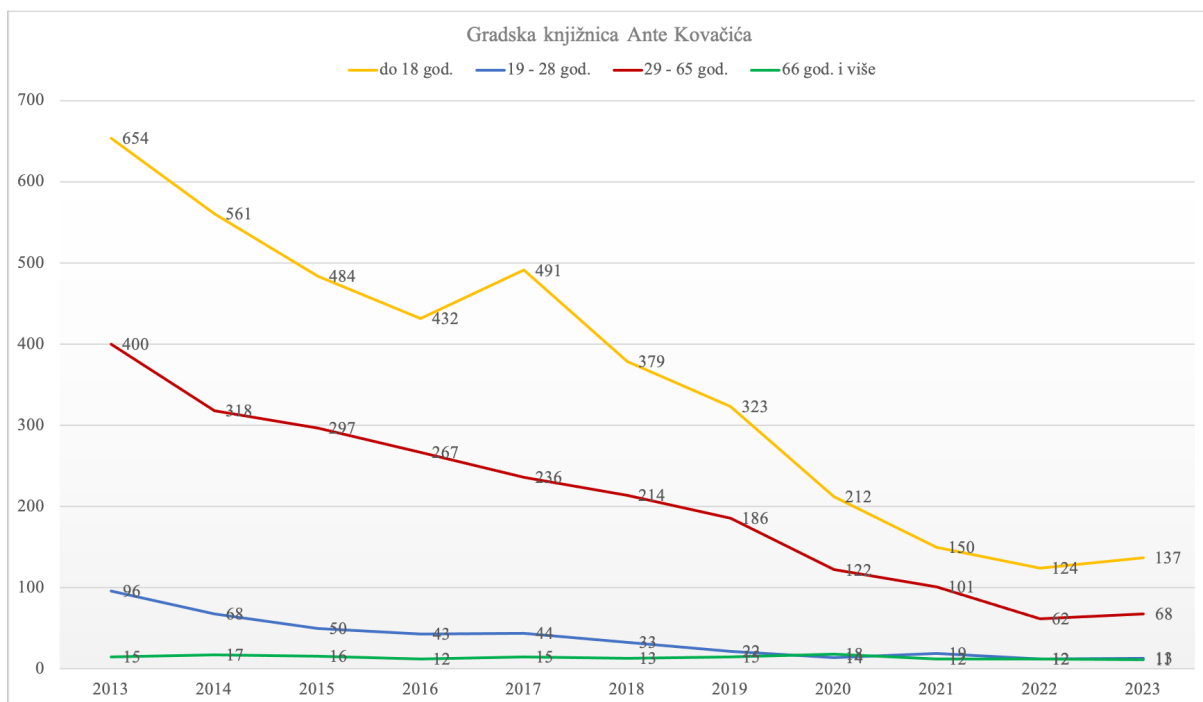
Na grafikonu 8. sa podacima iz Knjižnice Silvija Strahimira Kranjčevića i njene mreže može se primijetiti značajan porast u broju korisnika koji su posuđivali AVE građu u dobnoj skupini do 18 godina koji je trajao do 2019. godine. U 2013. godini bilježi se 79 korisnika, dok se u 2014. godini bilježi 166 korisnika koji su posuđivali AVE građu. U 2015. godini se bilježi 171 korisnik koji je posuđivao AVE građu, te nakon toga u 2016. godini primjećuje se pad na 153 korisnika. Od 2017. godine primjećuje se ponovni rast broja korisnika koji su posuđivali AVE građu na 201 korisnika u 2019. godini. Nakon toga se primjećuje pad, te u 2023. godini se bilježi 85 korisnika koji su posuđivali AVE građu u toj dobnoj skupini. Može se primijetiti da je u ovoj dobnoj skupini 2023. godine broj korisnika koji su posuđivali AVE građu i dalje veći nego što je bio 2013. godine.

U dobnoj skupini od 29 do 65 godina 2014. godine bilježi se porast na 168 korisnika koji su posuđivali AVE građu, za razliku od godine prije kada ih je bilo 136. Nakon toga bilježi se blagi pad do 2019. godine kada se primjećuje 142 korisnika koji su posuđivali AVE građu. Od 2019. do 2022. godine bilježi se nagli pad sa 142 na 58 korisnika koji su posuđivali AVE građu, ali 2023. se primjećuje blagi rast na 61 korisnika koji je posuđivao AVE građu u toj dobnoj skupini.

Dobna skupina korisnika od 19 do 28 godina bilježi rast u 2014. godini na 23 korisnika koji su posuđivali AVE građu s obzirom na 2013. godinu kada ih je bilo deset. Do 2021. godine broj korisnika koji su posuđivali AVE građu kreće se između između 10 i 20 korisnika, dok se 2022. godine primjećuje pad na sedam korisnika koji su posuđivali AVE građu, a taj pad se nastavlja i u 2023. godini kada se bilježi četiri korisnika koji su posuđivali AVE građu u toj dobnoj skupini.

U dobnoj skupini korisnika od 66 godina i više može se primijetiti da je broj korisnika koji su posuđivali AVE građu prilično stabilan kroz svih 10 godina i kreće se između osam do 14 korisnika po godini.

5.2.9. Gradska knjižnica Ante Kovačića

Grafikon 9. Gradska knjižnica Ante Kovačića

Grafikon 9. prikazuje broj korisnika koji su posuđivali AVE građu u Gradskoj knjižnici Ante Kovačića u razdoblju od 2013. do 2023. godine po dobnim skupinama. U Gradskoj knjižnici Ante Kovačića primjećuje se generalni pad u broju korisnika koji su posuđivali AVE građu u svim dobnim skupinama. Dobna skupina korisnika do 18 godina starosti u 2013. godini bilježi 654 korisnika koji su posuđivali AVE građu. Primjećuje se pad do 2016. godine kada je bilo

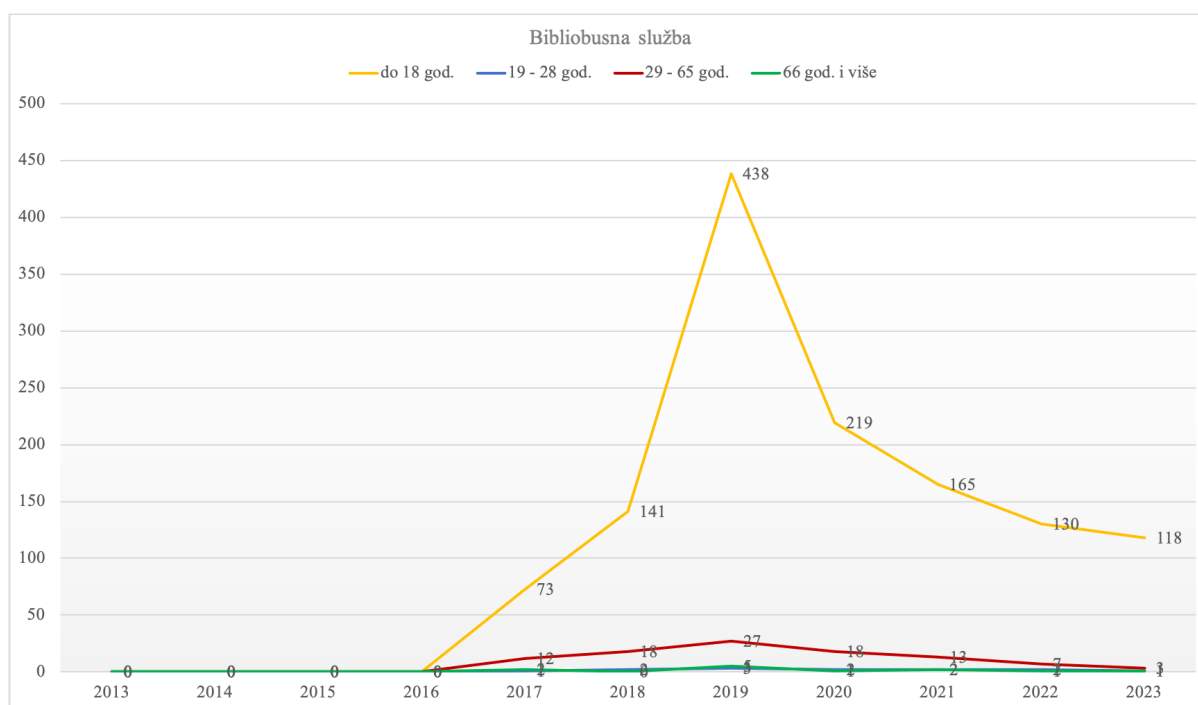
432 korisnika koji su posuđivali AVE građu. U 2017. godini primjećuje se porast s obzirom na prethodnu godinu na 491 korisnika koji je posuđivao AVE građu. Nakon 2017. godine pa sve do 2022. godine broj korisnika koji su posuđivali AVE građu u ovoj skupini pada, ali 2023. godine primjećuje se porast na 137 korisnika u odnosu na 2022. godinu kada je bilo 124 korisnika koji su posuđivali AVE građu.

Dobna skupina korisnika od 29 do 65 godina 2013. godine bilježi 400 korisnika koji su posuđivali AVE građu. U 2015. godini može se primijetiti lagani porast sa 218 korisnika na 297 korisnika koji su posuđivali AVE građu, no nakon toga broj korisnika konstantno pada sve do 2022. godine kada se bilježi 62 korisnika koji su posuđivali AVE građu. U 2023. primjećuje se lagani porast na 68 korisnika koji su posuđivali AVE građu u toj dobnoj skupini.

Dobna skupina korisnika od 19 do 28 godina je 2013. godine bilježila 96 korisnika koji su posuđivali AVE građu. U 2023. godini 13 korisnika je posuđivalo AVE građu u ovoj dobnoj skupini, što bi značilo da je broj korisnika u ovoj dobnoj skupini pao s obzirom na 2013. godinu.

Kod posljednje dobne skupine korisnika od 66 godina i više primjećuje se skoro isti broj korisnika koji su posuđivali AVE građu kao i 2013. godine. Kroz svih 10 godina bilježi se između 11 i 18 korisnika koji su posuđivali AVE građu u svakoj godini u toj dobnoj skupini. U 2013. godini posuđuje 15 korisnika, dok se 2023. godine bilježi 11 korisnika koji su posuđivali AVE građu u ovoj dobnoj skupini.

5.2.10. Bibliobusna služba

Grafikon 10. Bibliobusna služba

Grafikon 10. prikazuje broj korisnika koji su posuđivali AVE građu u Bibliobusnoj službi u razdoblju od 2013. do 2023. godine po dobnim skupinama. Situacija kod Bibliobusne službe je zanimljiva, jer bilježi značajan porast 2019. godine u broju korisnika koji su posuđivali AVE građu. Bibliobusna služba nije nudila AVE građu do 2017. godine, kao što je navode Šušnjar i Vukasović-Rogač (2020): „2017.: Bibliobusna služba pridružuje se s AVE-zbirkom, omogućavajući pristup građi na različitim lokacijama unutar grada i županije.“

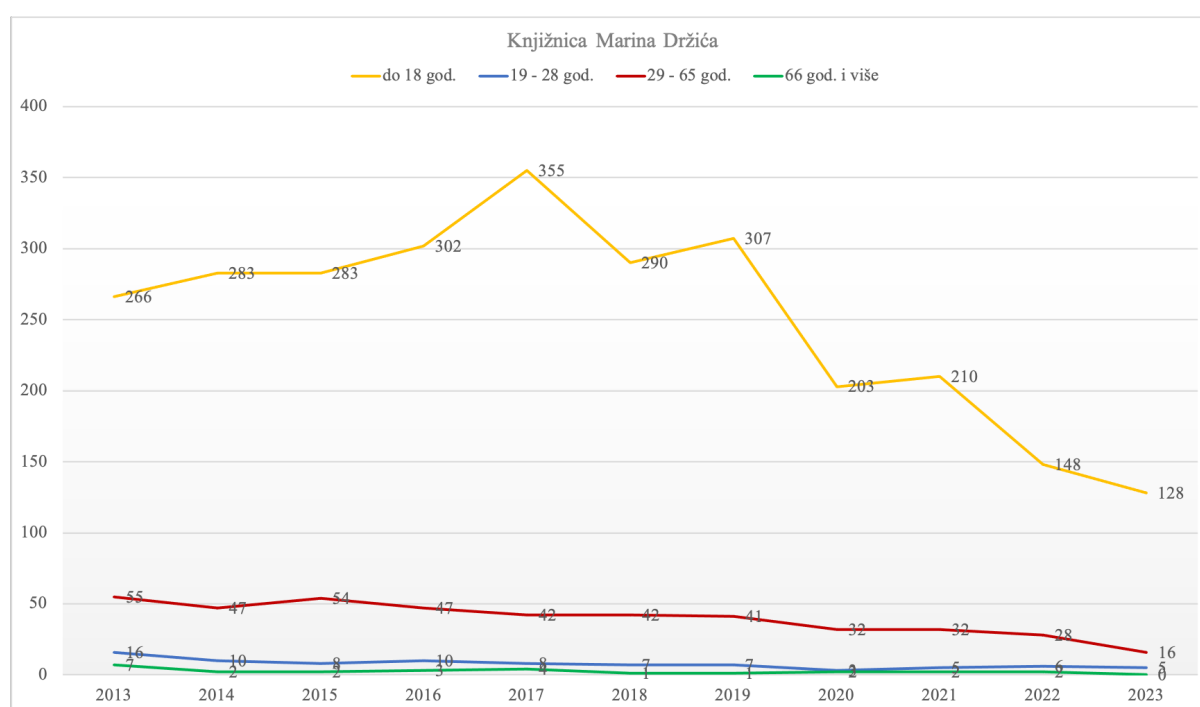
Nakon što je uvedena posudba AVE građe, zabilježen je drastičan porast u broju korisnika koji su je posuđivali, posebno u dobnj skupini do 18 godina. Vrhunac je bio 2019. godine kada je čak 438 korisnika Bibliobusne službe u dobi do 18 godina posuđivalo AVE građu. 2020. godine primjećuje se pad na 219 korisnika, te se nakon toga se bilježi pad na 118 korisnika u 2023. godini, što je svejedno više nego, na primjer, 2017. godine kada je 73 korisnika do 18 godina posuđivalo AVE građu.

Nakon uvođenja AVE građe u Bibliobusnu službu 2017. godine, broj korisnika koji posuđuju AVE građu raste i u ostalim dobnim skupinama, no ne tako značajno kao u skupini korisnika do 18 godina. Dobna skupina korisnika od 29 do 65 godina, bilježi rast do 2019. godine kada je bilo 27 korisnika koji su posuđivali AVE građu, ali nakon toga se primjećuje pad, te se 2023. godine bilježi samo tri korisnika koji su posuđivali AVE građu u toj dobnj skupini.

Kod ostale dvije dobne skupine korisnika, one od 19 do 28 godina starosti te one od 66 i više godina starosti, ne primjećuju se značajne promjene od 2017. godine, kada je Bibliobusna služba počela nabavljati AVE građu, do 2023. godine, već se kreću od jednog do pet korisnika koji su posuđivali AVE građu po godini u obje skupine.

Značajna promjena broja korisnika koji posuđuju AVE građu, kakva je zabilježena u dobnoj skupini do 18 godina, pokazuje kako se unaprjeđenjem i obogaćivanjem nabave i ponude građe može bitno povećati broj posjeta i posudbi u knjižnici.

5.2.11. Knjižnica Marina Držića i njena mreža

Grafikon 11. Knjižnica Marina Držića i njena mreža

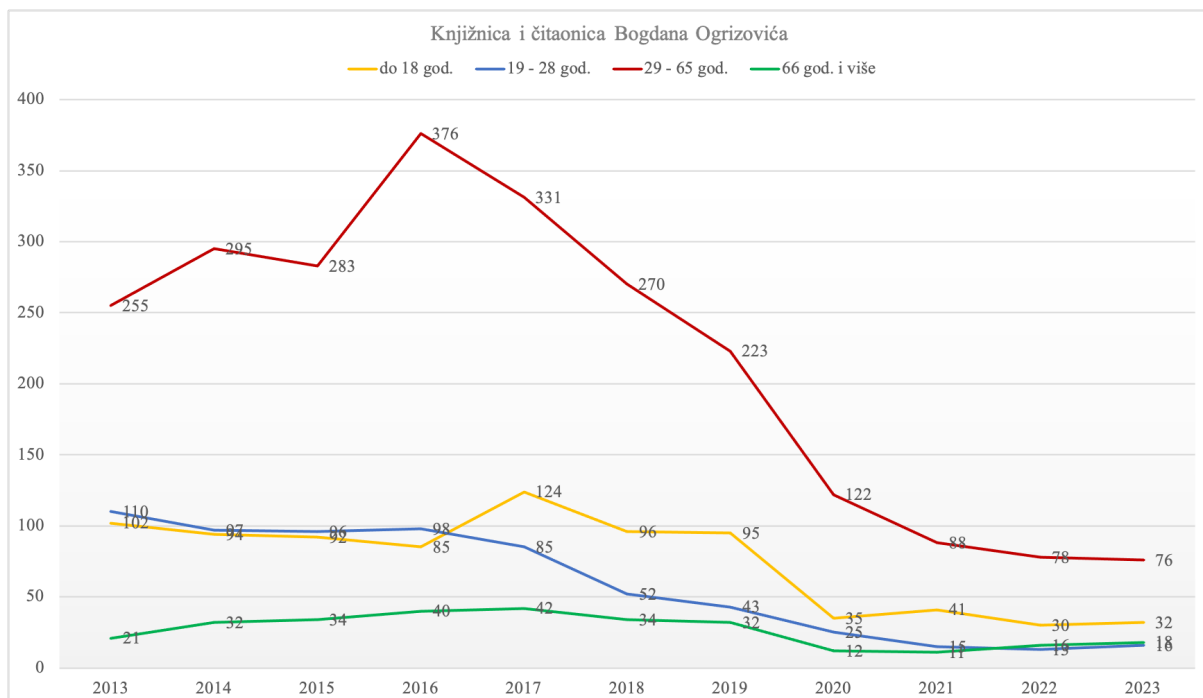
Grafikon 11. prikazuje broj korisnika koji su posuđivali AVE građu u Knjižnici Marina Držića i njejoj mreži u razdoblju od 2013. do 2023. godine po dobnim skupinama. U Knjižnici Marina Držića i njejoj mreži knjižnica, slično kao i u nekim ranijim primjerima, poput Knjižnice Sesevete i njejoj mreži knjižnica, primjećujemo da je broj korisnika u dobnoj skupini do 18 godina koji posuđuju AVE građu znatno veći nego u ostalim skupinama. Razlog tome može biti da je upisano više djece u te knjižnice ili zbog vrste AVE građe u tim knjižnicama, no nemamo dovoljno podataka kako bi znali sigurno. U 2013. godini broj korisnika koji su posuđivali AVE građu u toj dobnoj skupini bio je 266. Nakon toga primjećuje se porast sve do

2017. godine kada se bilježi 355 korisnika koji su posuđivali AVE građu. U 2018. godini se ipak primjećuje pad na 290 korisnika, a u 2019. godini opet raste na 307 korisnika koji su posuđivali AVE građu. Poslije 2019. godine bilježi se pad sve do 2023. godine kada se bilježi 128 korisnika koji su posuđivali AVE građu u ovoj dobnoj skupini.

Dobna skupina korisnika od 29 do 65 godina starosti 2013. godine bilježi 55 korisnika koji su posuđivali AVE građu. Nakon toga se primjećuje postepeni pad kroz svih 10 godina te se 2023. godine bilježi 16 korisnika koji su posuđivali AVE građu u ovoj dobnoj skupini. Dobna skupina korisnika od 19 do 29 godina 2013. godine bilježi 16 korisnika koji su posuđivali AVE građu, a 2023. godine se bilježi pet korisnika koji su posuđivali AVE građu u toj dobnoj skupini.

Dobna skupina korisnika od 66 i više godina u 2013. godini bilježi sedam korisnika koji su posuđivali AVE građu, a u 2023. godini je broj korisnika koji su posuđivali AVE građu u toj dobnoj skupini došao do nule.

5.2.12. Knjižnica i čitaonica Bogdana Ogrizovića

Grafikon 12. Knjižnica i čitaonica Bogdana Ogrizovića

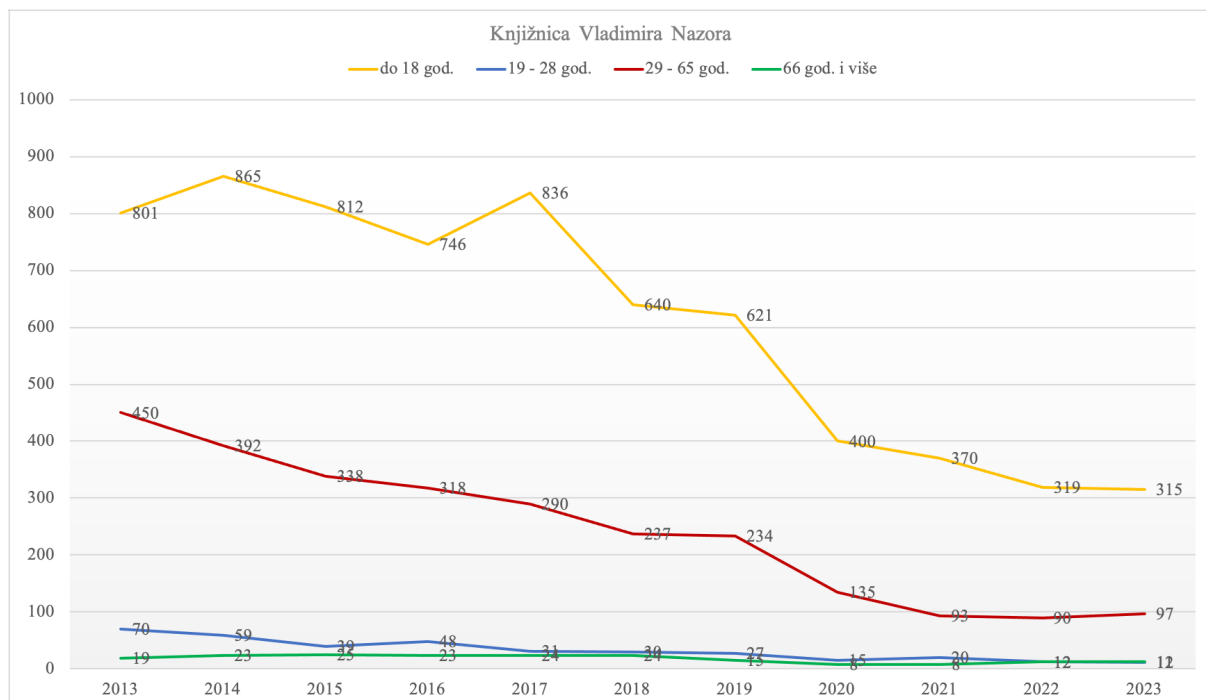
Grafikon 12. prikazuje koliko je korisnika po dobnim skupinama u razdoblju od 2013. do 2023. godine posuđivalo AVE građu u Knjižnici i čitaonici Bogdana Ogrizovića. U dobnoj skupini korisnika od 29 do 65 godina, broj korisnika koji je posuđivao AVE građu u 2013. godini bio

je 255. Nakon toga se bilježi porast sve do 2016. godine kada je bilo 376 korisnika koji su posuđivali AVE građu. Nakon 2016. godine bilježi se pad sve do 2021. godine. Između 2021. i 2023. godine nema značajnih promjena. U tim godinama bilježi se od 76 do 88 korisnika koji su posuđivali AVE građu u toj dobnoj skupini.

Dobna skupina od 19 do 28 godina bilježi 110 korisnika 2013. godine koji su posuđivali AVE građu. Nakon toga primjećuje se kontinuirani pad, te se 2023. godine bilježi 16 korisnika koji su posuđivali AVE građu. Dobna skupina korisnika do 18 godina 2013. godine bilježi 102 korisnika koji su posuđivali AVE građu. U toj skupini broj korisnika koji su posuđivali AVE građu je bio najviši 2017. godine kada se bilježi 124 korisnika. Nakon toga primjećuje se pad sve do 2020. godine kada se bilježi 35 korisnika koji su posuđivali AVE građu. U 2021. godini bilježi se 41 korisnik, u 2022. godini 30 korisnika, a 2023. godine ova skupina bilježi 32 korisnika koji su posuđivali AVE građu.

Skupina od 66 i više godina 2013. godine bilježi 21 korisnika koji je posuđivao AVE građu i nakon toga 2017. godine bilježi 42 korisnika koji su posuđivali AVE građu. Nakon 2017. godine broj korisnika pada i 2023. bilježi se 18 korisnika koji su posuđivali AVE građu u toj dobnoj skupini.

5.2.13. Knjižnica Vladimira Nazora i njena mreža

Grafikon 13. Knjižnica Vladimira Nazora i njena mreža

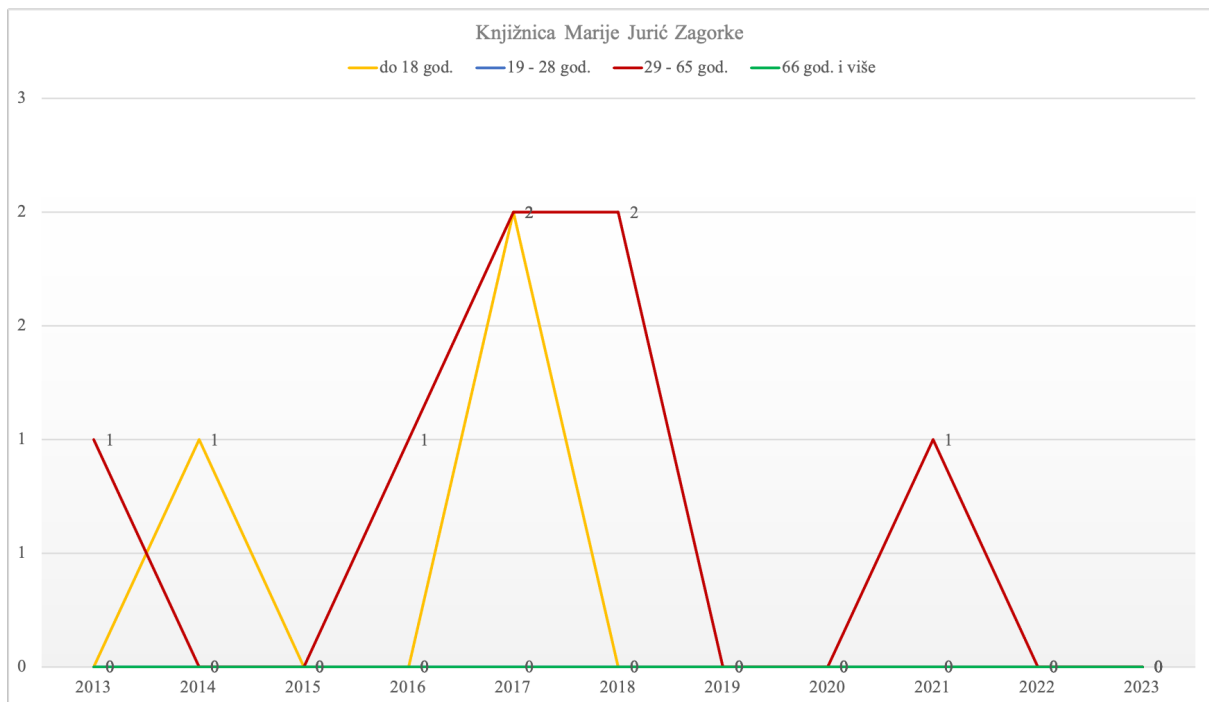
Grafikon 13. prikazuje broj korisnika koji su posuđivali AVE građu u Knjižnici Vladimira Nazora i njejoj mreži u razdoblju od 2013. do 2023. godine po dobnim skupinama. Na grafikonu se primjećuje da je dozna skupina do 18 godina starosti u 2013. godini imala 801 korisnika koji je posuđivao AVE građu. 2014. godine bilježi se 865 korisnika, a nakon toga se primjećuje pad u 2016. godini na 746 korisnika koji su posuđivali AVE građu. U 2017. godini primjećuje se rast na 836 korisnika koji su posuđivali AVE građu, nakon čega slijedi pad u broju korisnika koji su posuđivali AVE građu, te je 2023. godine 315 korisnika posuđivalo AVE građu u toj dobnj skupini.

Dobna skupina korisnika od 29 do 65 godina starosti u 2013. godini bilježi 450 korisnika koji su posuđivali AVE građu. Nakon 2013. godine primjećuje se pad sve do 2018. godine kada se bilježi 237 korisnika koji su posuđivali AVE građu. U 2019. godini primjećuje se 234 korisnika koji su posuđivali AVE građu, te nakon toga se opet primjećuje pad do 2022. godine kada se bilježi 90 korisnika koji su posuđivali AVE građu. U 2023. godini može se primijetiti lagani porast na broj od 97 korisnika koji su posuđivali AVE građu u ovoj dobnj skupini.

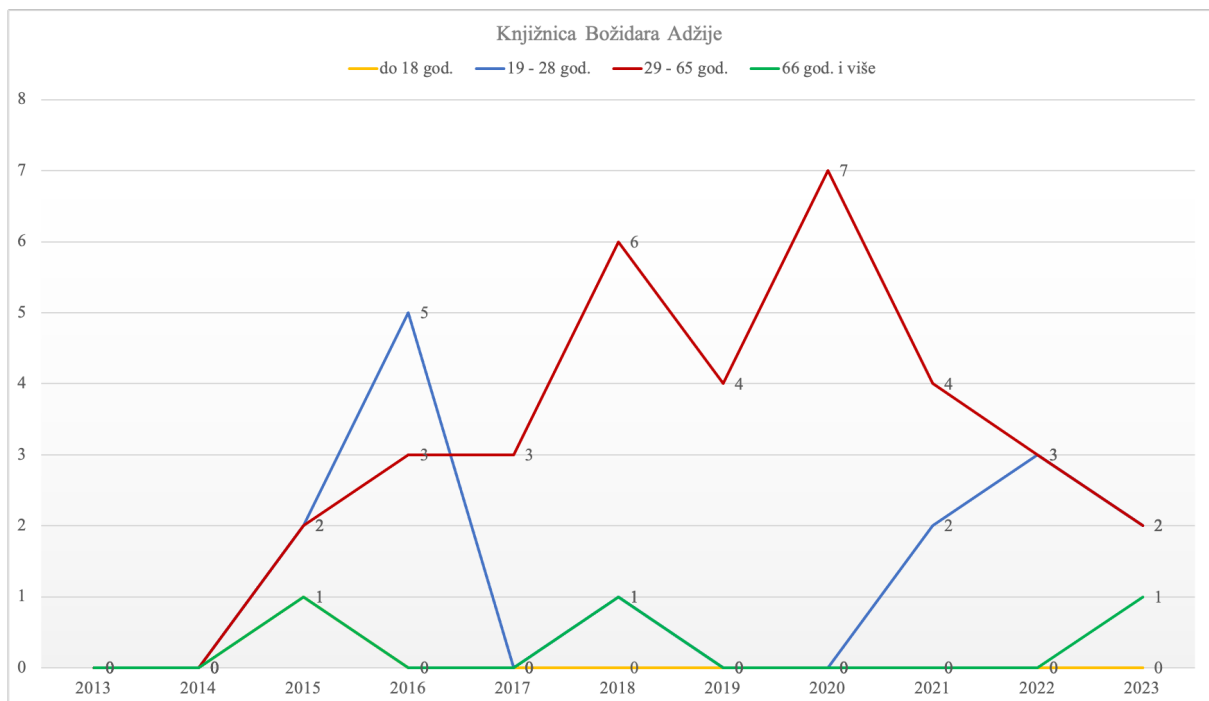
U dobnj skupini od 19 do 28 godina se 2013. godine bilježi 70 korisnika koji su posuđivali AVE građu, u ovoj skupini se kroz godine primjećuje kontinuirani pad te se u 2023. godini bilježi 11 korisnika koji su posuđivali AVE građu.

Dobna skupina korisnika od 66 godina i više 2013. godine bilježi 19 korisnika koji su posuđivali AVE građu. U 2017. i 2018. godini bilježi se 24 korisnika koji su posuđivali AVE građu, nakon čega se opet primjećuje pad te se u 2023. godini bilježi 12 korisnika koji su posuđivali AVE građu u ovoj dobnj skupini.

5.2.14. Knjižnica Marije Jurić Zagorke i Knjižnica Božidara Adžije

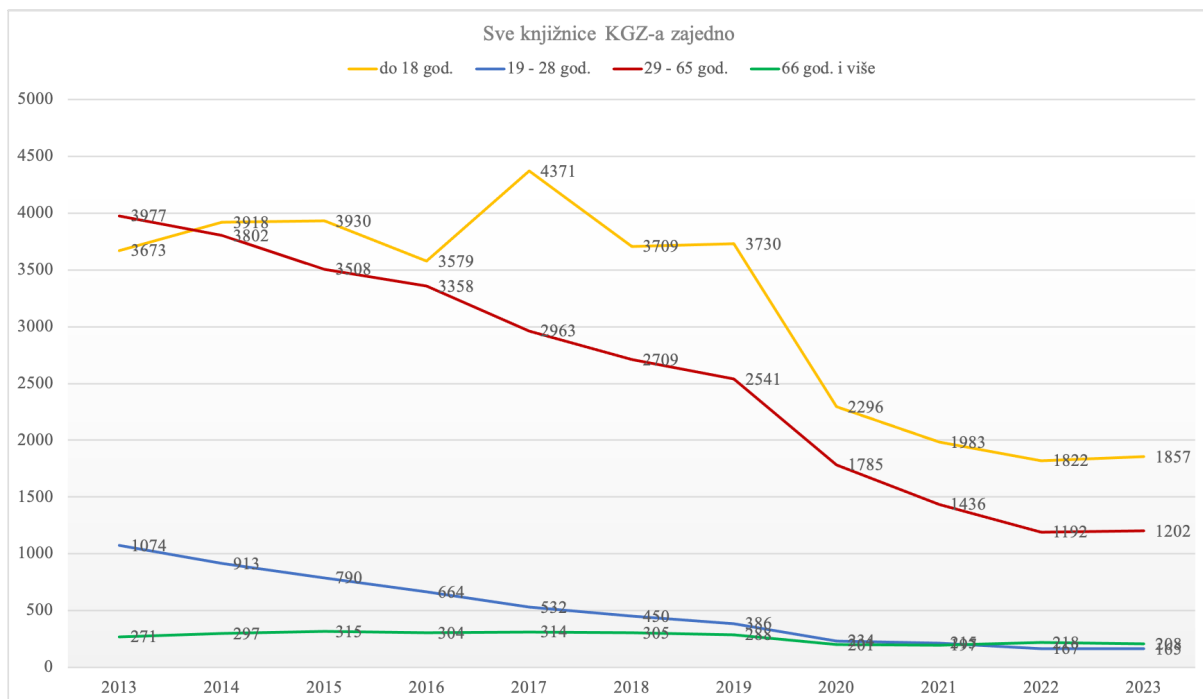
Grafikon 14. Knjižnica Marije Jurić Zagorke

Grafikon 15. Knjižnica Božidara Adžije

Grafikoni 14. i 15. prikazuju broj korisnika koji su posuđivali AVE građu u Knjižnici Marije Jurić Zagorke i Knjižnici Božidara Adžije u razdoblju od 2013. do 2023. godine po dobnim skupinama. Ova dva grafikona su prikazana zajedno jer je u ovim dvjema knjižnicama zabilježen izrazito nizak broj korisnika koji su posuđivali AVE građu. Razlog tome najvjerojatnije leži u činjenici da, ove dvije knjižnice posjeduju jako malu količinu AVE građe. Knjižnica Marije Jurić Zagorke je smještena u samoj jezgri starog dijela Zagreba, te moguće da zbog prostornih ograničenja nema mnogo AVE građe. Razlog za slabiju posudbu AVE građe u Knjižnici Božidara Adžije leži u činjenici da je ta knjižnica prvenstveno specijalizirana za prikupljanje građe iz društvenih i humanističkih znanosti, što se može pročitati na internetskoj stranici Knjižnica grada Zagreba (Knjižnice grada Zagreba, 2024). Ovaj nedostatak ponude jasno se odražava i u manjim brojevima korisnika koji posuđuju, što dodatno naglašava individualnost svake knjižnice i raznolikost njezinog fonda, što pak utječe na ponašanje korisnika.

5.2.15. Analiza podataka svih Knjižnica KGZ-a zajedno

Grafikon 16. Sve knjižnice KGZ-a

Grafikon 16. prikazuje broj korisnika koji su posuđivali AVE građu u svim knjižnicama KGZ-a zajedno u razdoblju od 2013. do 2023. godine po dobnim skupinama. Kada se spoje podaci

svih knjižnica u jedan grafikon, dobije se ukupan zbroj broja korisnika koji su posuđivali AVE građu u razdoblju od 2013. do 2023. godine po dobnim skupinama. Kao što se može primijetiti, dobna skupina korisnika do 18 godina u 2013. godini bilježi 3673 korisnika koji su posuđivali AVE građu, u 2014. i 2015. godini bilježi se porast na 3930 korisnika koji su posuđivali AVE građu. U 2016. godini može se primijetiti pad na 3579 korisnika, ali u 2017. godini bilježi se veliki porast na 4371 korisnika koji je posuđivao AVE građu. U 2018. i 2019. godini bilježi se 3700 korisnika koji su posuđivali AVE građu. Nagli pad se može primijetiti 2020. godine kada je 2296 korisnika posuđivalo AVE građu. U 2023. godini primjećuje se mali porast na 1857 korisnika koji su posuđivali AVE građu u usporedbi s godinom prije kada je bilo 1822 korisnika koji su posuđivali AVE građu u ovoj dobnoj skupini.

Dobna skupina korisnika od 29 do 65 godina u 2013. godini bilježi 3977 korisnika koji su posuđivali AVE građu. Primjećuje se kontinuirani pad sve do 2022. godine kada se bilježi 1192 korisnika koji su posuđivali AVE građu. No, treba se naglasiti nagli pad koji se primjećuje u ovoj skupini 2020. godine.

Dobna skupina korisnika od 19 do 28 godina u 2013. godini bilježi 1074 korisnika koji su posuđivali AVE građu. Broj korisnika koji su posuđivali AVE građu u ovoj skupini kontinuirano pada kroz godine, te se u 2023. godini bilježi 165 korisnika koji su posuđivali AVE građu.

Dobna skupina korisnika starosti od 66 godina i više 2013. godine bilježi 271 korisnika koji je posuđivao AVE građu. Od 2015. do 2017. godine broj korisnika koji su posuđivali AVE građu kreće se između 300 i 315. Nakon toga se primjećuje pad, te se u 2023. godini bilježi 208 korisnika koji su posuđivali AVE građu. U ovoj skupini je broj korisnika koji su posuđivali AVE građu relativno stabilan kroz sve godine, bez značajnih promjena.

5.3. Rezultati istraživanja

Pristup kroz analizu svakog grafikona zasebno, a zatim integraciju svih podataka i prikaz na jedinstvenom grafikonu, omogućuje izvlačenje određenih zaključaka. Svaki pojedinačni grafikon pruža uvid u specifičnosti posudbe AVE građe u svakoj knjižnici zasebno te se mogu uzeti u obzir i uočiti lokalne karakteristike i specifičnosti relevantne za svaku knjižnicu. Integracija svih podataka na jednom grafikonu omogućuje sagledavanje trendova i varijacija kroz godine na široj razini. Ovaj pristup pomaže u identifikaciji društvenih promjena i situacija

koje su mogle utjecati na broj korisnika koji posuđuje AVE građu u Knjižnicama grada Zagreba.

U ovom radu se analizira porast ili pad u broju korisnika koji posuđuju AVE građu u pojedinim dobnim skupinama, no prava usporedba tih dobnih skupina međusobno se ne može napraviti bez podataka o broju upisanih korisnika tih godina po ovim dobnim skupinama u pojedinim knjižnicama. Tako da skupine koje možda imaju manji broj korisnika koji posuđuju AVE građu u pojedinim knjižnicama mogu biti iz razloga što je u toj knjižnici manje upisanih korisnika u toj dobnj skupini, ali isto tako može biti i razlog da je ta dobnja skupina manje zainteresirana za tu vrstu građe od ostalih. Da bi se znalo sa sigurnošću trebalo bi provesti istraživanje koje uspoređuje brojeve posudbe sa brojevima upisanih korisnika po dobnim skupinama u to vrijeme.

Iz ovih prikaza očito je da kod korisnika dobnje skupine od 66 godina i više godina nema promjena u interesu prema posudbi AVE građe u usporedbi s ostalim dobnim skupinama. Broj korisnika koji posuđuju iz te dobnje skupine ostaje konstantan kroz svih deset godina, bez značajnih promjena, što sugerira da na ovu skupinu najmanje utječu trendovi, promjene u poslovanju knjižnice ili globalna društvena situacija. Ova analiza naglašava stabilnost ponašanja ove dobnje skupine unatoč promjenama u dostupnosti i popularnosti određenih naslova AVE građe. Vrlo vjerojatno su to korisnici koji već dugu niz godina održavaju naviku posjećivanja knjižnice, što predstavlja interesantnu temu za daljnje istraživanje. Također bi bilo zanimljivo istražiti koji su točno žanrovi AVE građe koje ova skupina preferira, primjerice klasična glazba ili nešto drugo.

Na pojedinačnim tablicama, kao i na zajedničkoj tablici, primjećuje se kontinuirani pad broja korisnika koji posuđuju AVE građu unutar dobnje skupine od 19 do 28 godina. Ova pojava mogla bi biti uzrokovana visokom podložnošću ove skupine trendovima i tehnološkim promjenama. Smanjen interes za posudbu AVE građe među mladima također se može povezati s rastućom popularnošću interneta i streaming servisa.

Što se tiče preostale dvije skupine, one od 0 do 18 godina i one od 29 do 65 godina, situacija je mnogo interesantnija. U nekim knjižnicama, poput Gradske knjižnice, Knjižnice i čitaonice Bogdana Ogrizovića i Knjižnice Dubrava i njene mreže, skupina od 29 do 65 godina ima najveći broj korisnika koji posuđuju AVE građu.

Međutim, u većini knjižnica, uključujući Knjižnicu Vladimira Nazora i njenu mrežu knjižnica, Knjižnicu Marina Držića i njenu mrežu, Bibliobusnu službu, Gradsku knjižnicu Ante Kovačića, Knjižnicu Sesvete i njenu mrežu te Knjižnicu Medveščak i njenu mrežu, skupina djece i mladih do 18 godina ima najveći broj korisnika koji posuđuju AVE građu.

Što se tiče ostalih knjižnica poput Knjižnice Tina Ujevića i njene mreže, Knjižnice Novi Zagreb i njene mreže, Knjižnice Augusta Cesarca i njene mreže te Knjižnice Silvija Strahimira Kranjčevića i njene mreže, uočavamo da se brojevi ove dvije dobne skupine isprepliću i mijenjaju kroz godine. Ova promjena pruža zanimljivu osnovu za daljnja istraživanja.

U Gradskoj knjižnici, te Knjižnici i čitaonici Bogdana Ogrizovića, gdje je najveći broj korisnika koji posuđuju AVE građu u dobi od 29 do 65 godina, možda postoji povezanost s lokacijom knjižnice, jer se obje knjižnice nalaze u najužem centru Zagreba.

Sveukupno gledajući, prema ovim podacima, korisnici koji su najviše posuđivali građu u Knjižnicama grada Zagreba u razdoblju od 2013. do 2023. godine su dobna skupina djece i mladih do 18 godina. Taj podatak možda govori nešto o vrsti ponude AVE građe koju knjižnice imaju te o raznovrsnim programima i aktivnostima za djecu koje provode, ili je veći broj korisnika do 18 godina upisan u knjižnice nego što je u ostalim dobnim skupinama.

Posebno je zanimljivo primijetiti da je skupina do 18 godina doživjela nagli porast broja korisnika koji su posuđivali AVE građu u 2017. godini. u velikom broju knjižnica i njihovih mreža. Bilo bi korisno istražiti moguće razloge za taj skok, kao što su možda povećanje nabave AVE građe za djecu u toj godini, posebni događaji ili trendovi koji su mogli utjecati na tu promjenu.

Značajan porast u broju korisnika koji posuđuju AVE građu u Bibliobusnoj službi ima direktnu povezanost s nabavom AVE građe koju do 2017. godine Bibliobusna služba nije imala te je tek počela nabavljati. Ovaj fenomen naglašava važnost pravilnog odabira i uspješne politike, te pokazuje direktnu povezanost između ponude i potražnje.

Kada promatramo 2020. godinu, obilježenu pandemijom Covid-19, uočavamo blagi pad u broju korisnika koji posuđuju AVE građu, vidljiv i na pojedinačnim i na zajedničkom grafikonu. To se može pripisati ograničenom pristupu knjižnicama i karanteni. Međutim, 2023. godina pokazuje lagani porast u broju korisnika koji posuđuju AVE građu, što može nagovijestiti trend daljnjeg rasta u budućnosti te ukazuje na postupni oporavak i povratak interesa za posudbom AVE građe.

Svi ovi faktori naglašavaju složenost čimbenika koji utječu na broj korisnika koji posuđuju AVE građu, te bi detaljnije analize mogle dati više informacija i rezultata koji bi pomogli knjižnicama u razvoju ciljanih planova za budućnost.

6. Zaključak

Audiovizualni i elektronički mediji postali su neizostavni dio naših svakodnevnih života i te su se promjene odrazile i na poslovanje knjižnica. Svjedočeći ubrzanom tehnološkom napretku i sveprisutnoj digitalizaciji primjećujemo da su knjižnice u nekim dijelovima svijeta već uskladile svoju praksu s tim promjenama i nude mnoga suvremena rješenja korisnicima, dok knjižnice u Hrvatskoj još uvijek rade na tradicionalan način.

Iako se u ovom radu ne osporava važnost audiovizualne i elektroničke građe u tradicionalnom obliku, važno je da i knjižnice u Hrvatskoj pronađu rješenja koja će ih učiniti ravnopravnima svjetskim knjižnicama, a korisnicima osigurati najsuremenije usluge.

Knjižnice bi trebale ustrajati u očuvanju i prikupljanju audiovizualne i elektroničke građe od povijesnog i kulturnog značaja. Iako je možda većina tih sadržaja dostupna na internetu u nekom obliku, knjižnice imaju ključnu ulogu kao siguran oslonac u pružanju kontinuiranog pristupa tim resursima. Knjižnice nude sigurnost i konstantnost koja često nedostaje internet platformama.

Internet i streaming servisi su podložni promjenama, a pojedini sadržaji mogu biti privremeno ili trajno uklonjeni iz ponude. Knjižnice, s druge strane, ostaju stabilne institucije koje pružaju kontinuiran pristup znanju i informacijama kroz cijeli život. Stoga, uloga knjižnica uključuje i očuvanje i pristup AVE građi kulturnog i povijesnog značaja, osiguravajući da je dostupna sadašnjim i budućim generacijama unatoč promjenama. Suvremene knjižnice trebale bi uravnoteženo graditi AVE zbirke, brinuti se o njihovom očuvanju te ih nuditi korisnicima putem fizičkih nosivih medija ali i online. Na taj način omogućuju jednak pristup građi svima, kako bi bili konkurentni komercijalnim internet servisima.

Prema analizi podataka koji su predstavljeni u ovom radu, sveukupno se bilježi pad broja korisnika koji posuđuju AVE građu u knjižnicama grada Zagreba u razdoblju od 2013. do 2023. To ukazuje da među korisnicima knjižnice, premda povremeno manji, ipak postoji interes za posudbom AVE građe. Interes je negdje veći a negdje manji te je primjetno da se obim posjeta razlikuje od knjižnice do knjižnice. Također, primjećujemo značajne razlike kada uspoređujemo različite dobne skupine. Mogući razlozi za pad ili porast broja korisnika koji posuđuju AVE građu mogu biti različiti, uključujući vrstu fonda, način izlaganja AVE građe, osoblja koje je zaposleno na odjelu AVE građe, kao i promjene u društvu i tehnologiji.

Kako bi se razumjelo koliki je stvarni interes korisnika KGZ-a za posudbom AVE građe, potrebno je provesti detaljniju analizu podataka o poslovanju promatranih knjižnica, uzimajući u obzir različite čimbenike koji nisu obuhvaćeni ovim istraživanjem kao što su, između ostalog, nabava i vrsta AVE građe koju određena knjižnica nudi i posjeduje, dostupnost građe, specifičnosti knjižničnih programa, koje sadržaje knjižnice nude online a koje u svom prostoru.

U sveobuhvatnom pregledu broja korisnika koji posuđuju AVE građu, uočavamo da broj korisnika koji posuđuju u 2023. godini raste. Ovaj pozitivni trend budi nadu u rast i obnovu broja korisnika koji posuđuju AVE građu, nakon pada uzrokovanog pandemijom.

Ovaj rad se većinom bavi AVE građom na tradicionalnim medijima, ali spominje i sve veću popularnost korištenja sadržaja putem interneta. Stoga se također razmatraju suvremena knjižnična rješenja poput knjižničnih streaming servisa za glazbu i video kao odličnih načina prilagodbe suvremenim potrebama. Ova inovativna rješenja omogućuju stvaranje novih interakcija između korisnika i knjižnice te predstavljaju moguće ideje za knjižnice koje još nisu implementirale takve sadržaje.

Važnost video i glazbene umjetnosti u suvremenom svijetu nije potrebno posebno naglašavati, njihov doprinos svjetskoj kulturi ali i kvalitetnom i skladnom razvoju svakog pojedinca je nemjerljiv. Pristup različitim umjetničkim formama ne samo da proširuje vidike, već i obogaćuje osobno znanje i kulturno iskustvo ljudi svih generacija. Cjelovitost AVE zbirki u knjižnicama kao i kvaliteta građe, ključni su za taj cilj. Kad je riječ o knjigama, opće je prihvaćeno da određeni naslovi ostaju u zbirci čak i ako ne ostvaruju visoke razine posudbe, zbog njihove kulturne važnosti koja nadmašuje popularnost. Možda je ovakav pristup budućnost i za formiranje zbirki na AVE odjelima.

„Slika i zvuk u sebi nose jedinstvenu neposrednost, prenoseći informaciju izravno putem osjetila, brzinom i snagom detalja koju niti jedan tekstovni opis ne može nadmašiti. Glazba, snimka izravnog govora i ikoničke slike posjeduju emocionalnu snagu koja se obraća našoj duši, utječe na naše raspoloženje, mijenja naše stavove i čvrsto bilježi stvari u našem pamćenju.“ (Royan, 2007:17-22).

7. Literatura

Baker, D., Ellis L. (2020.) *Future Directions in Digital Information*. Cambridge, MA: Chandos Publishing, 1. izd., 458, 59, 18.

Castillo, M. (24. kolovoza 2017.) *How to Stream Thousands of Free Movies Using Your Library Card*. The New York Times. URL: <https://www.nytimes.com/2017/08/24/watching/kanopy-criterion-collection-library-card.html> (18. lipnja 2024.)

Cej, V., Grašić-Kvesić, T., Silić, T. (2013) Audiovizualna, multimedijalna i elektronička građa: istraživanje učestalosti korištenja. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 56(4), 145-168. URL: <https://hrcak.srce.hr/file/210088> (20. lipnja 2024.)

Crane, D. (30. lipnja 2021.) *Are We Reaching the End of Library DVD Collections?* Public Libraries Online. URL: <https://publiclibrariesonline.org/2021/06/are-we-reaching-the-end-of-library-dvd-collections/> (8. siječnja 2024.)

Crescent City Sounds (n.d.) *About Crescent City Sounds*. Crescent City Sounds. URL: <https://crescentcitysounds.org/about> (18. lipnja 2024.)

Harwood, B. (19. siječnja 2020.) *'New and classic' DVDs, CDs on offer*. Otago Daily Times. URL: <https://www.odt.co.nz/news/dunedin/'new-and-classic'-dvds-cds-offer> (18. lipnja 2024.)

Juričić, V., Vukasović-Rogač S. (1998.) *Glazbene zbirke u narodnim knjižnicama*. Rijeka: Naklada Benja, 11-16.

Kansas City Public Library (23. svibnja 2023.) *When Streaming Fails You, Stream Into Your Library (and Any Other Time)*. Kansas City Public Library. URL: <https://kclibrary.org/news/2023-05/when-streaming-fails-you-stream-your-library-and-any-other-time> (18. lipnja 2024.)

Knjižnice grada Zagreba (2023.). *Izveštaj o radu Knjižnica grada Zagreba za 2022. godinu*. Knjižnice grada Zagreba. URL: https://www.kgz.hr/UserDocsImages/maticna/Izveštaj%202022_2.pdf?vel=395559 (18. lipnja 2024.)

- Knjižnice grada Zagreba (2024.). *Izveštaj o radu Knjižnica grada Zagreba za 2023. godinu*. Knjižnice grada Zagreba. URL: https://issuu.com/knjiznicegradzagreba/docs/2023_godisnji_izvjestaj_upravno_vijece?fr=sOGM1ZTY0MDY1MDQ (23. lipnja 2024.)
- Knjižnice grada Zagreba (n.d.) *Godišnji izvještaji*. Knjižnice grada Zagreba. URL: <https://www.kgz.hr/hr/o-nama/godisnji-izvjestaji/43616> (23. lipnja 2024.)
- Knjižnice grada Zagreba (n.d.) *Gradska knjižnica – Medioteka*. Knjižnice grada Zagreba. URL: <https://www.kgz.hr/hr/knjiznice/gradska-knjiznica-medioteka/o-mediotece/578> (18. lipnja 2024.)
- Knjižnice grada Zagreba (n.d.) *Knjižnica Božidara Adžije*. Knjižnice grada Zagreba. URL: <https://www.kgz.hr/hr/knjiznice/knjiznica-bozidara-adzije/68> (18. lipnja 2024.)
- Koch, L.C., Wiedmann, A., Ziegler, S. (2004) The Berlin Phonogramm-Archiv: A treasury of sound recordings. *Acoustical Science and Technology* 25(4). 227-231. URL: https://www.jstage.jst.go.jp/article/ast/25/4/25_4_227/_article (20. lipnja 2024.)
- Koontz, C., Gubbin, B. (2011.). *IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice*. 2. hrvatsko izd., (prema 2. izmijenjenom izd. izvornika). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo. URL: <https://hrcak.srce.hr/file/137975> (18. lipnja 2024.)
- MUSICat (n.d.) *Libraries*. MUSICat. URL: <https://musicat.co/libraries> (18. lipnja 2024.)
- Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu (2024.) *Upute i pojmovnik*. Portal matične djelatnosti knjižnica u Republici Hrvatskoj. URL: <https://maticna.nsk.hr/statistika/upute/> (18. lipnja 2024.)
- Netflix (2024. svibanj 21.) *Wikipedia*. URL: (<https://hr.wikipedia.org/wiki/Netflix>) (20. lipnja 2024)
- Raemont, N. (23. prosinca 2022.) *Streaming Your Favorite Music Through Your Local Library Has Never Been This Easy*. CNET. URL: <https://www.cnet.com/tech/services-and-software/streaming-your-favorite-music-through-your-local-library-has-never-been-this-easy/> (18. lipnja 2024.)
- Royan, B. (2010.) Audiovizualna građa i nasljeđe. U: Vukasović-Rogač, S. *Audiovizualna građa i nasljeđe: zbornik radova*. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 17-22.

Royan, B., Cremer, M. et al. (2005.) *Smjernice za audiovizualnu i multimedijску građu u knjižnicama i drugim ustanovama*. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo. URL: <https://repository.ifla.org/bitstream/123456789/541/1/ifla-professional-reports-nr-80-hr.pdf> (18. lipnja 2024.)

Standard za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj (2021.). Narodne novine. URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_09_103_1834.html (18. lipnja 2024.)

Šušnjar, A., Vukasović-Rogač, S. (2020.) Audiovizualna građa u narodnim knjižnicama: izgradnja i razvoj glazbenih i audiovizualnih odjela i zbirki u knjižnicama grada Zagreba. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 63(1-2). 595-613. URL: <https://hrcak.srce.hr/file/367517> (18. lipnja 2024.)

UNESCO (25. listopada 2023.) *World Day for Audio-visual Heritage - 27 October*. UNESCO. URL: <https://www.unesco.org/en/articles/world-day-audio-visual-heritage-27-october> (18. lipnja 2024.)

Vukasović-Rogač, S. (2010.) Audiovizualna građa u knjižnicama: Knjižnice grada Zagreba danas. U: Vukasović-Rogač, S. *Audiovizualna građa i nasljeđe: zbornik radova*. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 31-38.

Woodcock, C. (14. studeni 2022.) *Libraries Are Launching Their Own Local Music Streaming Platform*. Vice. URL: <https://www.vice.com/en/article/5d34px/libraries-are-launching-their-own-local-music-streaming-platforms> (18. lipnja 2024.)

Zakon o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti (2019.). Narodne novine. URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_02_17_356.html (18. lipnja 2024.)

8. Popis grafikona

Grafikon 1. Gradska knjižnica	30
Grafikon 2. Knjižnica Tina Ujevića i njena mreža	31
Grafikon 3. Knjižnica Dubrava i njena mreža	33
Grafikon 4. Knjižnica Medveščak i njena mreža.....	34
Grafikon 5. Knjižnica Novi Zagreb i njena mreža.....	35
Grafikon 6. Knjižnica Augusta Cesareca i njena mreža	37
Grafikon 7. Knjižnica Sesvete i njena mreža.....	38
Grafikon 8. Knjižnica Silvija Strahimira Kranjčevića i njena mreža	40
Grafikon 9. Gradska knjižnica Ante Kovačića	41
Grafikon 10. Bibliobusna služba.....	43
Grafikon 11. Knjižnica Marina Držića i njena mreža.....	44
Grafikon 12. Knjižnica i čitaonica Bogdana Ogrizovića	45
Grafikon 13. Knjižnica Vladimira Nazora i njena mreža	46
Grafikon 14. Knjižnica Marije Jurić Zagorke.....	48
Grafikon 15. Knjižnica Božidara Adžije	48
Grafikon 16. Sve knjižnice KGZ-a	49

9. Popis slika

Slika 1. Izvještaj o ostvarenom programu Knjižnica grada Zagreba za 2022. godinu	9
Slika 2. Prikaz svih knjižnica koje koriste platformu MUSICat u Sjedinjenim Američkim Državama	25

Korištenje audiovizualne i elektroničke građe u Knjižnicama grada Zagreba u razdoblju od 2013. do 2023. godine

Sažetak

Ovaj rad analizira promjene u broju korisnika koji su posuđivali audiovizualnu i elektroničku građu (AVE građu) u Knjižnicama grada Zagreba od 2013. do 2023. godine, s posebnim fokusom na dobne skupine korisnika. Razmatra razne čimbenike koji su utjecali na te promjene, uključujući rast popularnosti streaming servisa, dostupnost internetskog sadržaja i učinke pandemije Covid-19. Rad naglašava potrebu prilagodbe knjižnica globalnim trendovima kako bi ostale relevantne i privukle korisnike svih dobnih skupina. Također se bavi problematikom nabave AVE građe, očuvanjem kulturne baštine i razmatra međunarodne primjere kao potencijalna rješenja za razvoj AVE odjela. Digitalizacija i popularnost streaming platformi smanjuju potrebu za fizičkim posuđivanjem AVE građe, no knjižnice ostaju važne za pristup specifičnim i starijim sadržajima. Rad sugerira da knjižnice balansiraju između korisničkih želja i potrebe očuvanja kulturne baštine. Analiza podataka pokazuje općeniti pad broja korisnika koji posuđuju AVE građu, s varijacijama među knjižnicama i dobnim skupinama. Zaključuje da je za bolji uvid potrebno provesti detaljniju analizu dodatnih čimbenika. Rad ističe važnost implementacije suvremenih rješenja, poput knjižničnih streaming servisa, kako bi knjižnice ostale relevantne i konkurentne u digitalnom dobu, te osigurale pristup ključnim kulturnim i obrazovnim resursima.

Ključne riječi: audiovizualna građa, audiovizualni odjeli, elektronička građa, mreža Knjižnica grada Zagreba

Usage of Audiovisual and Electronic Materials in the Libraries of the City of Zagreb from 2013 to 2023

Summary

This paper analyzes changes in the number of users borrowing audiovisual and electronic materials (AVE materials) in the Zagreb City Libraries from 2013 to 2023, with a special focus on different age groups. It examines various factors that have influenced these changes, including the rising popularity of streaming services, the availability of online content, and the impact of the Covid-19 pandemic. The paper emphasizes the need for libraries to adapt to global trends to remain relevant and attract users of all age groups. It also addresses the issue of acquiring AVE materials, preserving cultural heritage, and considers international examples as potential solutions for the development of AVE departments. Digitalization and the popularity of streaming platforms reduce the need for physical borrowing of AVE materials, but libraries remain important for access to specific and older content. The paper suggests that libraries balance between user desires and the need to preserve cultural heritage. Data analysis shows a general decline in the number of users borrowing AVE materials, with variations among libraries and age groups. It concludes that a more detailed analysis of additional factors is necessary for better insight. The paper highlights the importance of implementing modern solutions, such as library streaming services, to keep libraries relevant and competitive in the digital age, and to ensure access to essential cultural and educational resources.

Key words: audiovisual materials, audiovisual departments, electronic materials, Zagreb City Libraries network